Kaina 20 pf.

KARYS

Nr. 17 (1231) Vilnius, 1944 m. balandžio 29 d.

LIETUVIŲ KARIŲ SAVAITRAŠTIS

Eina nuo 1919 m.

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS; Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas*. Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr. 8; elefonas per lietuvių karišką. Vyr. redaktoriaus — 22. Redakcijos ir administracijos — 24. Spauda: Kauen-Wilnaer Verlags- und Druckerei G. m. b. H. Wilna, St. Annenstr. 3, Ruf 15-66.

FIURERIO PAGERBIMAS

BERLIN. (NL). Šiais metais Fiureris savo gimimo dienos proga vėl gavo daug sveikinimų ne tik iš pačių vokiečių tautos sluoksnių, bet ir iš užsienio. Daugelis valstybės galvų ir politikų užsienyje atsiuntė linkėjimus telegrafu, be to, šiaip vadovaujantieji asmens Vokietijoje ir užsienyje gimimo dieną paminėjo. Berlyne akredituotų užsienio diplomatinių misijų viršininkai, įsirašydami prezidentūros kanceliarijos lankytojų knygą, išreiškė Fiureriui savo ir jų atstovaujamų valstybių bei tautų sveikinimus.

BERLIN. (NL). Reicho maršalas Fiurerio gimimo dienos proga paskelbė dienos įsakymą, kuriame išreiškiama besąlyginė vokiečių kariuomenės ištikimybė Fiureriui.

BERLIN, (NL). Reicho maršalas Hermann Goeringas Fiurerio gimimo dienos proga paskelbė atsišaukimą į vokiečių tautą, kuriame, be kita ko, pabrėžiama, kad per visus šio karo bandymus, sunkiausioje kovoje ir labiausiai įtemptame darbe pasirodė, kaip Fiureris tvirtai ir glaudžiai yra susijęs su vokiečių tauta. Niekad anksčiau mūsų tėvynėje, keliama tame atsišaukime, nebuvo tokios tvirtos vienybės tarp Fiurerio ir tautos, kaip dabartinėmis dienomis. Tatai yra lemiamas dalykas mūsų politikai ir mūsų karo vedimui". Atsišaukimo pabaigoje Reicho maršalas pareiškia: „Tegu gresia tūkstančiai pavojų, tegu būna neišvengiami nauji rūpesčiai ir sunkumai, tegu mūsų laukia naujos pastangos ir aukos, mes jų nebijome. Su pasitikėjimu ir pasiruošę bet kokiam žygiui kovokime greta Fiurerio. Ištikimybė jam laiduoja mums laisvę ir laimėjimą".

ŽENEVA, (NL). Amerikiečių karinės įstaigos pranešė, kad karo belaisviai vokiečiai Port Louise, Vašingtone, balandžio 20 d. šventė Fiurerio gimimo dieną. Šią dieną jie paskelbė švente. Aukščiausias šventės taškas buvo vėliavos su svastika iškėlimas.

ON. KAUNAS. Balandžio 20 dieną, Fiurerio gimimo dieną, ir Kauno miestas buvo paskendęs vokiečių ir lietuvių vėliavose. Rytprūsių Reicho darbo tarnybos srities orkestras 7 valandą ryto patraukė miesto didžiosiomis gatvėmis. Aikštėje prieš miesto komisariatą surengtas koncertas apie pietus susilaukė daugelio klausytojų.

Kauno vokiečiai vakare susirinko iškilmėms miesto teatre. Ten juos buvo sukvietusi NSDAP apygardos vadovybė. Scena buvo tinkamai ir iškilmingai papuošta Didžiojo Vokiečių Reicho simboliais. Srities orkestras, užėmęs vietas scenoje, šventiškais maršo garsais pradėjo vakarą. Po žuvusiųjų pagerbimo, kada visi susirinkusieji atsistojo, lėtai suskambėjo daina apie gerąjį draugą. Po to NSDAP apygardos vadas ir generalinis komisaras Kaune Dr. von Rentelnas pasakė kalbą, kuri buvo kupina nepalenkiamo tikėjimo didžia Fiurerio misija, Fiurerio, kuris kitados vokiečių tautai giliausios gėdos metais suteikė tikėjimą iš naujo jos garbe bei paskirtimi ir dabar, per sunkiausią ir didžiausią vokiečių tautos kovą, savyje įkūnijo tos tautos tikėjimą galutine pergale. Kalboje buvo paragința didžiausiu mastu ir paskutinį kartą panaudoti savo pajėgas ir būti už Fiurerio pečių telktinėje bendruomenėje, drauge su juo, kuris yra geriausias visų vokiečių didžiųjų dorybių pavyzdys, žengti iki pergališko galo.

Susirinkusiųjų tarpe buvo partijos, civilfervaltungo ir kariuomenės vadovybės atstovai, jų tarpe generolas majoras Justas, ϟϟ brigadefiureris ir policijos generolas Harmas, SA brigadefiureris Crameris, o taip pat pirmasis generalinis tarėjas generolas Kubiliūnas.

ON. VILNIUS. Fiurerio gimimo diena Vilniuje buvo paminėta šventišku būdu. 7 valandą ryto kariuomenės orkestras atliko didįjį pažadinimą, žygiuodamas svarbiausiomis miesto gatvėmis. Namai buvo papuošti žalumynais ir vėliavėlėmis. Ožeškienės aikštėje ir Katedros aikštėje per pietus du dideli vokiečių kariuomenės orkestrai davė koncertus. Tuoj popiet miesto teatre sužeistiesiems iš karo ligoninių buvo surengtas Griego baletas „Užburtoji fleita".

Kaip kasmet, Vilniaus apygardos komisariato rūmuose susirinko vokiečiai į NSDAP iškilmes, kurių metu apygardos komisaras Hingstas pasakė kalbą Muzikos dalį atliko vokiečių kariuomenės orkestras. Profesinė sąjunga vietos gyventojams popiet surengė šventišką koncertą Aušros Vartų gatvės didžiojoje koncertų salėje. Vakare Vaidilos teatre buvo surengtas vaidinimas lietuvių savisaugos daliniams ir policijai.

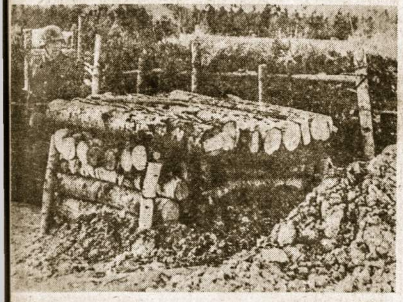

Bunkeris (Wb)

Fiureris susitiko su Duče

VYRIAUSIOJI FIURERIO BŪSTINĖ, (NL). Balandžio 22 ir 23 d.d. buvo susitikę Fiureris ir Duče. Per bendrus pasitarimus, kurie vyko tarp Fiurerio ir Dučės esančios senos draugystės dvasioje, buvo apsvarstytos politinės, karinės ir ūkinės problemos, liečiančios abu kraštus ir jų bendrus tikslus. Duče perdavė Fiureriui respublikinės fašistinės vyriausybės, kaip vienintelės visos italų tautos atstovybės, nutarimą toliau aktyvinti savo dalyvavimą kovoje trišalio pakto valstybių sąjungininkų pusėje. Šis nutarimas buvo šilčiausiai sutiktas, ir Reicho vyriausybė veikliai remia Dučės vyriausybės siekimą. Trišalio pakto valstybių pasiryžimas su pergale baigti karą prieš Rytų bolševikus ir Vakarų žydus ir plutokratus ir tautoms užtikrinti gyvenimą, pagrįstą nauja ir teisinga taika, buvo išreikštas Fiurerio dėstymuose apie jėgos išvystymą ir panaudojimą visų jėgos priemonių būsimiesiems sprendimams ir apie pokario meto tikslus. Pasitarimuose tarp Fiurerio ir Dučės, kuriuose dalyvavo Reicho užsienių reikalų ministeris von Ribbentropas, generolas feldmaršalas Keitelis, o iš italų pusės maršalas Grazianis ir valstybės sekretorius Mazzolinis, buvo sustiprintas nepajudinamas nutarimas tęsti kovą petys į petį, kol bus pasiekta galutinė pergalė ir kol bus pasiekti ašies ir trišalio pakto valstybių siekiami politiniai tikslai. Fiurerio ir Dučės susitikime taip pat dalyvavo vokiečių ambasadorius ir Didžiojo Vokiečių Reicho įgaliotinis Italijoje Rahnas ir italų ambasadorius Berlyne Anfuso.

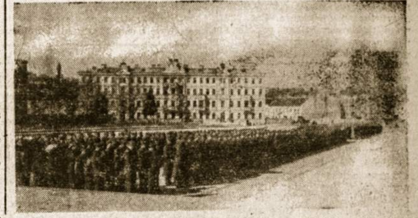

Balandžio 24 d. Vilniuje prisiekė VR batalionas Eil. Barkausko nuotr.

Nauji suvaržymai Anglijoje

STOCKHOLMAS, (NL). Prie pirmųjų priemonių, kuriomis susiaurintas diplomatinis susisiekimas, Anglijoje prisidėjo dar naujų priemonių. Paskelbtas išimtinis nuostatas, kuriuo policijos valdininkai įgaliojami kiekvienu metu sustabdyti gatvėse ar keliuose susisiekimą praleisti svarbiems kariniams transportams. Kiekvienam kariui suteikiama teisė imtis priemonių ir panaudoti prievartą, kad gatvės ar keliai būtų apvalyti kariniam susisiekimui. Be to, dar susiaurinta diplomatų neliečiamybė. Diplomatinės atstovybės, jų štabai ir namų personalas traktuojami lygiai su bet kuriais kitais svetimšaliais ir taikomi tokie pat suvaržymai. Tų suvaržymų pirmieji padariniai pasireiškė tuo, kad Čekoslovakijos užsienių reikalų ministeriui Markovičiui uždrausta išvykti į Tarptautinio Darbo Biuro suvažiavimą Filadelfijoje. Taip pat iš Anglijos uždrausta išvykti jugoslavų emigrantinės vyriausybės pirmininkui Puričui ir trims jo kabineto nariams.

VICHY, (NL). Penktadienio vakare per Prancūzijos radiją buvo paskelbti du atsišaukimai, kuriuose valstybės galva maršalas Petainas ir vyriausybės galva Lavalis pasmerkė anglų ir amerikiečių terorinius puolimus, nukreiptus į Prancūzijos miestus.

AMSTERDAMAS, (NL). Reuterio žiniomis iš Alžyro, pasikalbėjime su spaudos atstovais de Gaulle pabrėžė, kad prancūzų disidentinis komitetas nepripažįsta Badoglio vyriausybės.

KAS DEDASI PIETŲ ITALIJOJ

STOCKHOLMAS, (NL). Kaip amerikiečių žinių agentūra iš Neapolio praneša, Badoglio sudarė naują kabinetą. Jame Badoglio yra ministeris pirmininkas ir užsienių reikalų ministeris, Benetto Croce— ministeris be portfelio, grafas Sforza — ministeris be portfelio, Ciulo Rodino — ministeris be portfelio, Arangio Ruizas — teisingumo ministeris, Francesco Cerebona — žemės ūkio ministeris, Eugenio Reale (komunistas) — ūkio ministeris. Rafaele de Carro — viešųjų darbų ministeris.

STOCKHOLMAS, (NL). „Socialdemokraten" praneša, kad žiniomis iš sovietų sluoksnių Kaire, apie 1000 italų berniukų, iki 15 metų amžiaus, buvo atgabenta į Buširą, prie Persijos įlankos. Jie gabenami į Sovietų Sąjungą. Atvykus laivui, vaikus priėmė sovietų komisija, ir geležinkeliu pasiuntė per Isfahaną ir Teheraną į Reča prie Kaspijos jūros.

MILANAS, (NL). Spauda šiandien paskelbė Bari radijo stoties žinią, kad netrukus, kaip jau prieš kurį laiką buvę numatyta, į Italijos pietų frontą būsianti atgabenta sovietų kariuomenė. Itin pažymėtina tai, pareiškiama čia, kad Maskvos vyriausybė pareikalavusi savarankiškos sovietų kariuomenės vadovybės Italijoje ir atsisakiusi sovietų dalinius pavesti anglų vadovybei. Tokiu būdu sovietų kontingentai operuotų kaip savarankiški vienetai, nepriklausydami anglų vadovybės.

BERLIN. (NL). Kaip DNB diplomatinis korespondentas Dr. Siegfried Hornas rašo. Rooseveltas į de Valeros prašymą apsaugoti Romą nuo sunaikinimo, davė atsakymą, kuris remiasi šmeižtu, kad Romoje esanti „įsikasusi voikečių kariuomenė" ir kad „Romos susisiekimo tinklas naudojamas skatinti grynai kariniams veiksmams". Tokiu tvirtinimu, kurį išsamus vokiečių atsakymas į airių notą privedė prie nesąmonės, Rooseveltas stengiasi nusiplauti rankas dėl amerikiečių kariuomenės Italijoje daromų niokojimų.

Suomijai nėra galimumų vesti derybas

HELSINKIS. NL. Remiantis oficialiu suomių komunikatu, po balandžio 17 dienos suomių neigiamo atsakymo sovietams, švedų tarpininkavimo dėka parengtas naujas kontaktas tarp Suomijos ir Sovietų Sąjungos dėl suomių - sovietų ginklo paliaubų nuėjo niekais. Suomių komunikate nurodoma, kad, atidžiai apsvarsčius bolševikų sąlygas Suomijos vyriausybei ir parlamentui, nėra jokių galimumų derybas vesti toliau.

STOCKHOLMAS. (NL). Reikalas, kuris ypač vertė sušaukti trečiadienį, (IV.19) švedijos parlamente slaptąjį posėdį, kaip praneša „Dagens Nyheter", buvęs suomių ir sovietų klausimas. Šis klausimas taip pat užėmęs didelę ministerio pirmininko ir užsienių reikalų ministerio pranešimų dalį.

VICHY, (NL). Pirmadienį maršalui Petainui sukako 88 metai. Ryšium su tuo sekmadienį Vichy įvyko iškilmės.

Pavasaris jau čia Eil. Barkausko nuotr.

Tik aš vienas likau...

Įvairiausių gandų gandelių pilna visur ir visad, o ypač jie paplinta, kaip grybai po lietaus, neramesniais bei neaiškesniais laikais. Karo metas sudaro geriausių progų gandams plisti, nes visuomenė labiau nervuota, domisi viskuo, net ir tokiais dalykais, kurie nenaudinga skelbti, kad tos žinios nepatarnautų priešui. Bet daugelis nesąmoningesnių piliečių nenori suprasti tos karinės taisyklės ir neretai pyksta, kodėl nuo jos slepiamas vienas bei kitas faktas. Na savo smalsumui patenkinti ir gaudo iš oro įvairiausias „naujienas naujienėles".

Priešas šitą visuomenės smalsumą gerai pažįsta ir stengiasi ją „patenkinti" — pateikti pramanytų bei perdaug išpūstų gandų. Šiam tikslui panaudoja radiją, įvairius lapelius, o dažniausiai per savo agentus plečia gyvuoju žodžiu paleistus gandus. Ypač bolševikai šiandien supranta, kad lietuvis gerai juos pažįsta ir jų radijo bei lapelių melo gali neklausyti, todėl geriausia priemonė gandus leisti gyvu žodžiu, nes čia nematyti gandų šaltinio.

Ir paleidžia jų įvairiausių, ypač tokių, kurie galėtų labiau jaudinti lietuvį, kas lietuviui skaudžiau. Ir per šį karą kiek mes prisiklausėme apie savo lietuviškus dalinius fronte: gandai kelis jų visai sunaikino, šimtais bei tūkstančiais lietuvių primušė, prigaudė į nelaisvę ir kitokių baisenybių apie juos pripasakojo. Jaudinasi jų likimu kiekvienas lietuvis, kiekvienam gaila savo tautos brolio, ypač labiausiai jaudinasi šeimos karių, tarnaujančių „žuvusiuose" daliniuose. Bet praeina atitinkamas laikas, padėtis aprimsta, paaiškėja, susidaro sąlygos parašyti laiškus, vienas kitas atvažiuoja į Tėvynę tarnybos reikalais, su tokiais pasikalbi, ir štai, žiūri, „žuvęs" dalinys tebėra gyvas ir žūti nė nemano. Juokiasi išgirdęs gandus apie savo dalinį. Ir tų šimtais priskaitomų aukų nematyti.

Bet ne vien priešas leidžia gandus. Daug jų pasigamina ir pati visuomenė, visai be blogos valios, bet tik savo naivumo, smalsumo ir plepumo dėka. Yra tiesiog žinių gaudymo ligonių. Žiūrėk, dažnai gatvėje pribėga prie tavęs toks smalsumo ligonis ir akis ištempęs, uždususiu ir tyliu paslaptingu balsu ima teirautis: „Kas gera girdėt? Kaip ten fronte? Kokie dalykai su mūsų N. batalionu?" Ir alsuoja, akys žaižaruoja, lyg garvežio. Va, rodos, šitas pilietis daug paslapčių žino, tik vis nori patikrinti jų teisingumą, o tu pats, užklaustasis, toks esi asilas ir nuo gyvenimo atsilikęs, kad nieko nežinai, nematai ir negirdi. Smalsumo ligonis negavęs iš tavęs žinių, vėl alsuodamas pučia toliau, kol kitą pažįstamą sutinka. Tokie ligonys tikrai yra pavojingi ir užkrečiami, o be to, ir nesąmoningi priešo talkininkai. O gandai dažnai kyla visai, rodos, nekaltu būdu. Išgirsta ką iš šalies, gerai neįsiklauso, kitaip supranta, na, ir paleidžia toliau pagal savo protelį. Antras tą „antelę" pagražina, papildo, trečias, ketvirtas da daugiau prideda, o dvidešimtas gauna jau tikrąjį baubą.

Ne kartą teko susidurti gyvenime, kad daugelis nemoka perduoti kito pasakytos minties. Savaip ir visai atvirkščia mintimi atpasakoja girdėtą dalyką. Va, tokie žmonės nemaža ir prisideda gandus gaminant. Tokiems gali būti pritaikoma mūsų liaudies patarlė: „Girdėjo varpus skambinant, bet nežino kurioj bažnyčioj".

Taip pat nemaža gandų apie frontą paleidžia ir dezertyrai. Prasidėjus sunkesnėms kautynėms, silpnesnės valios ir bailiai, palikę savo kovojančius draugus, parbėga tėviškėn. Fronto padėtis jiems nežinoma, nes kautynių pabaigos nelaukė ir nežino kaip jos baigėsi. O savo bailumą ir dezertyravimą reikia kuo nors pateisinti. Taigi ir pradeda plepėti: „Visas batalionas žuvo, tik aš vienas likau", arba „mes keletas likome", žiūrint, kiek drauge dezertyravo. O visuomenė jų žodžius priima kaip gryną pinigą, nes juk tai „gyvi liudytojai" iš fronto. Tokių atsitikimų, kada dezertyrai paleidžia nešvariausių gandų, nemaža pats patyriau Didžiajame, Nepriklausomybės karuose, ir jų nemaža šiame kare pasitaiko. Pats savo kailiu tų gandų nemaža pergyvenau. Didžiajame kare vieną kartą miriau, net į duobę leidžiant mano karstas suiro ir teko jį virvėmis suraišioti. Nepriklausomybės karuose buvau dukart nukautas, dukart į nelaisvę patekęs (vieną kartą net savo tėviškės stoty matę mane varant — mat, tėviškė buvo priešo užimta), vieną kartą sviedinys ranką iki alkūnės nukirto, o išvadoje kas: — ir šiandien dar tebesu gyvas ir su abiem rankom

Baigiant šias mintis, tenka priminti viena: jokiais gandais nereikia pasitikėti, nors jie mus ir jaudintų. Reikia kantriai laukti momento, kol viskas paaiškės ir bus gaunama žinių iš patikimų šaltinių. Taip pat ir patys nebūkime gandų skleidėjai, daug „žiną". Plepumas patarnauja tik priešui, bet ne savo krašto saugumui.

J. Bauragis

Frontas ir Tėvynė

PASIKEITĖ DOVANOMIS

Rokiškio aps. Karių ir jų Šeimų Globos Komitetas balandžio 5 d. atvykusiems iš fronto globojamo bataliono atstovams Velykų švenčių proga įteikė dovanas.

Apskrities komiteto pirmininkas A. Gruzdys, pradėdamas iškilmes, pažymėjo, kad rokiškėnai savo globojamam batalionui jau trečią kartą įteikia dovanas. Kaip iki šiol, taip ir šį kartą duosnioji visuomenė pripildė komiteto išplatintas tuščias dėžutes. Nors dėžutės buvo didelės (apie 3 kg talpos), tačiau retas kuris pasitenkino viena, o p. Diržienė vertingomis dovanomis užpildė 10 dėž.

Be to, komiteto pirmininkas, pasveikinęs vietinės rinktinės karius, pažymėjo, kad šiuo metu pasirūpinta ir jų dvasiniais reikalais, išrašant beveik visų liet. laikraščių po 10 egz. kiekvieno.

Toliau Rokiškio komendantas plk. ltn. Vitkūnas vietinės rinktinės vardu pasveikino visuomenę ir bataliono atstovus.

Už sveikinimus ir dovanas padėkojo bataliono atstovas ltn. Natkevičius ir įteikė iš fronto atvežtas dovanas: vieną asmeninę bataliono vado dovaną komiteto pirmininkui, antrą — komitetui ir visų karių suaukotas dovanas visuomenei. Komiteto pirmininkas Gruzdys, sujaudintas fronto karių meile ir nuoširdumu, atsidėkodamas už dovanas išbučiavo bataliono atstovą ir jo asmenyje pasiuntė visiems bataliono kariams brolišką pabučiavimą. Po to perskaitė bataliono vado atsiųstus nuoširdžius sveikinimus komitetui ir Rokiškio visuomenei.

Advokatas Glemža visuomenės vardu padėkojo bataliono kariams per jų atstovus už atvežtas dovanas, o komiteto pirmininkas perskaitė visuomenės sveikinimą vietinei rinktinei, kurį įteikė Rokiškio komendantui, ir sveikinimą globojamam batalionui, kurį įteikė bataliono atstovui.

Kitą dieną rokiškėnai gėrėjosi karių dovanotais cigarų dūmais ir gardžiavosi saldainiais, nes komitetas gautus saldainius ir cigarus išnešiojo miesto gyventojams, kurie užpildė tuščias dėžutes, ir pagal dėžučių skaičių gavo atitinkamą kiekį cigarų bei saldainių.

Džiaugiasi kariai, kad Tėvynė myli frontą, o dar daugiaus džiaugiasi tautiečiai, kad kariai jų neužmiršta.

J. P.

Nebaigtas kryžius

Petras Misevičius buvo stalius. Jis savo pūslėtomis rankomis pelnė sau duoną. Nepriklausomybės laikais Petras buvo aktyvus šaulys, o tarnaudamas kariuomenėje buvo pakeltas į puskarininkio laipsnį. Bolševikams okupavus Lietuvą, jis neapkentė jų pikčiau kaip maro. Prasidėjus karui jis dirbo vienam ūkininkui kryžių. Čia atbėga jo draugas ir sako.

— Petrai, trys raudonarmiečiai eina per kaimą miško link. Vykimės. —

Petras tuoj pametė darbą ir nubėgo į namus, paėmė šautuvą ir su keliais draugais pradėjo vytis. Nuotolis tarp bėgančiųjų ir vejančiųjų mažėjo. Juos skyrė tik dviejų šimtų metų tarpas. Raudonarmiečiai buvo gerai ginkluoti ir turėjo lengvąjį kulkosvaidį. Petras rusiškai pareikalavo pasiduoti, bet raudonieji, užuot pasidavę, pradėjo smarkiau bėgti ir pasiekė miškelį. Petrą ir jo draugus skyrė nuo miškelio tik mažas kalnelis. Draugai atkalbinėjo Petrą nuo tolimesnio vijimosi, bet Petras trumpai atsakė:

— Mes turime juos suimti ir pristatyti policijai.

Po šių žodžių pradėjo bėgti per kalnelį į mišką. Staiga iš miškelio pasigirsta šūviai ir Petras pargriūva, išmesdamas ginklą iš rankos. Likusieji draugai pasitraukė ir pranešė šį įvykį vokiečiams. Atėjo keletas vokiečių ir pradėjo pulti miškelį. Bet raudonieji ėmė atsišaudyti ir vienas vokiečių karys buvo mirtinai sužeistas. Netrukus atvažiavo vokiečių tanketė ir raudonuosius sunaikino. Buvo palaidotas ir Petras, kurį kliudė aštuonios kulkos.

J. Daugėla

Priešlėktuvinė apsauga yra savisauga

ON. KAUNAS. Priešlėktuvinės apsaugos darbo tikslas yra apsaugoti žmones ir turtą nuo sunaikinimo per priešo aviacijos terorinius puolimus.

Dėl to imtasi plataus masto priemonių įrengti priešlėktuvines slėptuves žmonėms ir apsaugoti namus, židinius ir įmones. Būtinos sąlygos sėkmingai kovoti su padegamomis ir fosforinėmis bombomis yra nukraustymas nereikalingų griozdų iš sandėlių ir parengimas gesinimo įrankių, kaip kastuvų, kirvių, rankinių švirkštų, o taip pat didelių kiekių vandens ir smėlio. Pačiai kovai su gaisrais reikalingi drąsiai veikią žmonės.

Kas pasilieka priešlėktuvinėje slėptuvėje, kai namuose padegamosios bombos atlieka savo naikinantį darbą, tas netenka namų, židinio, įmonės ir, gal būt, net gyvybės.

Čia gali padėti tik ramus sąmoningas padegamųjų bombų užpuolimas. Čia reikia tam tikros vidinės jėgos, kuri gali būti pažadinta apmokymu ir įpratimu. Jokiu būdu tam reikalui nėra skirti tik vieni vyrai. Moterys tūkstančiais atvejų parodė tikrus drąsos stebuklus ir apsaugojo nuo sunaikinimo pačios save ir savo židinius, kai drąsiai įsikišo ir pašalino pavojų.

Pati kova vykdoma smėliu ir vandeniu. Tačiau ji turi būti vykdoma taisyklingai. Smarkiu smėlio ar smėlio krepšių metimu ant bombos ar į bombą nukreipta tiesia vandens srove padegamoji masė nesunaikinama, tik išsklaidoma. Vietoj vieno gaisro židinio tada staiga atsiranda visas tuzinas tokių židinių. Taigi, tinkamai pasielgta bus tada, kai pilnas smėlio pasemtas kastuvas atsargiai nukreipiamas į bombą ir ji apiberiama. Antru smėlio kastuvu bomba dažniausiai galima jau visiškai apdengti. Jei ji guli ant medinių grindų, tai ji atsargiai užstumiama ant sluoksnio smėlio, kad negalėtų apačioje degti. Tada su rankiniu švirkštu paleidžiama į bombą vandens srovė. Vandeniu permirkęs smėlis prie pat gaisro židinio pagreitina bombą užgesinti ir užkerta kelią išsiplėsti gaisrui. Būtinai reikia nedelsiant pašalinti bombos likučius iš namų, nes bomba ir po smėlio sluoksniu dega toliau, vis dar sudarydama pavojų kilti gaisrui. Bombos likučiai su smėliu suverčiami į kibirą ir išnešami į lauką.

Klaidinga manyti, kad didžiausias pavojus yra tik namų stogo dalims. Dažnai atsitinka, kad bomba pramuša ne tik namų stogą, bet ir kelis aukštus, kol sustoja ir pradeda veikti. Jei tatai atsitinka kambaryje, tai pradeda degti baldai, kilimai, užuolaidos ir kt. Ir tokiu atveju pagrindinis dalykas turi būti visų pirma kovoti su padegamąja bomba, o tik paskui gesinti susidariusį gaisrą.

Kiekvienu atveju reikia kovoti su tikru ryžtingumu. Nesuskaitomą daugybę kartų tuo būdu drąsūs žmonės išgelbėjo ir savo, ir kitų tautiečių gyvybę. Jie apsaugojo vertingiausią turtą nuo sunaikinimo, tuo būdu išsaugodami namus ir židinį.

KARINĖ PADĖTIS ARTIMUOSIUOSE RYTUOSE

Karo įvykiai Italijoje nukreipė dėmesį nuo Artimųjų Rytų, kurie tačiau yra visuomet verti dėmesio.

Mažosios Azijos kraštai yra dideli, retai apgyventi ir neturi patogaus susisiekimo. Aukšti kalnai ir dykumos sudaro susisiekimo kliūtis. Į Iraką ir Arabiją Anglija turi geresnį susisiekimą iš Indijos, negu iš Europos, todėl jau pirmojo pasaulinio karo metu britai galėjo ten pasirodyti su slopinama persvara.

Mažoji Azija yra pasiruošimo ir perėjimo vieta tų mūsų priešų jėgų, kurios reikalingos Viduržemio jūroje arba Sovietų paramai. Žvilgsnis į susisiekimo kraštus parodo pasaulinę šio krašto reikšmę.

Prie Sueco ir prie Istabulo susikryžiuoja dvi svarbiausios vandenyno susisiekimo linijos. Tuo būdu Turkija ir anglams priklausantis Egiptas turi susisiekimo raktus.

Žemyno keliai. Irano centralinis geležinkelis nuo Persų įlankos iki Kaspijos jūros jungia Indijos vandenyną su Sovietų susisiekimo tinklu. Amerikos tiekimas Tšunkingui dabar vyksta šiuo keliu per Persų įlanką, Kaspijos įlanką ir Sovietų geležinkeliais.

Iki šiol nebuvo tiesioginio susisiekimo tarp Sirijos ir Irako ir tarp Irako ir Irano, bet dabar anglai tiesia geležinkelį nuo Haifos į Bagdadą ir nuo Irako į Iraną. Prieš karą nuo Mosulo ir Bagdado iki Damasko buvo susisiekiama mašinomis, dvi naftos vamzdžių linijos veda nuo naftos šaltinių Irake iki Viduržemio jūros.

Mūsų priešai nori sau panaudoti Mažosios Azijos jėgas: žmones ir žaliavas, o labiausiai naftą. Dabar Rytuose jie varžosi tarp savęs ir dažnai veikia vieni prieš kitus. 1943 m. tarp Anglijos ir Amerikos buvo susitarta, kad Mažoji Azija yra Amerikos įtakoje ir kad tik Palestina lygiai abiem priklauso. Šis susitarimas nenumalšino tylios kovos. Jungtinės Valstybės veržiasi į priekį. Jos turi patarėjų Irane, jų įgulos yra daugelyje Irano ir Irako miestų ir didžiausioji Irako naftos bendrovė yra pusiau jų rankose.

Visos Mažosios Azijos šalys, išskyrus Turkiją, kariškai silpnos išskyrus ją ir nuošaliai esančią Saudo šalį, visos kitos šalys yra pavergtos. Jau prieš šį karą anglų įgulos buvo Egipte. Palestina ir Transjordanija buvo anglų mandate. Iranas, Irakas, Sirija su Libanonu dabar yra pavergtos; Egipte įgulos yra sustiprintos. Visose šiose šalyse stovi svetimos kariuomenės, daugybė c...bininkų prievarta išreikalaujami, maisto produktai yra be atodairos nusavinami ir net išvežami. Ūkinių jėgų subūrimui vasarą buvo sušaukta 11 valstybių konferencija, bet ji nedavė laukiamų vaisių, nes plutokratai tik reikalauja, o trūkstant laivų negali reikiamų prekių pristatyti. Ūkiniai padėčiai charakteringa yra tai, kad naftos gamyba Irake karo metu sumažėjo 60 procentų. Tautos bruzda, bet nepajėgia išsilaisvinti. Joms suvaldyti reikalinga įgulos, ir jos nepadidina mūsų priešų karių eilių.

Visa kitaip būtų, jei priešui pasisektų patraukti į savo pusę kariškai stiprią Turkiją. Anglija tai ilgai mėgino, bet iki šiol be pasekmių. Turkija yra neutrali. Sovietų Rusija nori atidaryti Dardanelius ir įsiskverbti į Viduržemio jūrą, nuo kurios Anglija ją ilgą laiką toli laikė. Seni Anglijos ir Rusijos priešingumai vėl iškyla aikštėn. Taip pat ir Ibn-Saudas yra neutralus. Jis jau seniai atsigręžė į Jungtines Valstybes ir leido joms eksploatuoti naftos šaltinius Hasoje ir Bahrein salose.

Kraštai į pietus nuo Turkijos ir Irano yra daugiausia apgyventi arabų. Atrodo, jog Anglija, besirūpindama, kad Jungtinės Valstybės neužbėgtų jai už akių, iš naujo mėgina arabus partraukti į savo pusę. Ji remia arabų vienybės siekimą Egipto vadovybėje, per kurį jie dar tikisi valdyti. Jungtinės Valstybės bendradarbiavimą su atskiromis valstybėmis labiau palaiko negu uniją. Ibn Saudas nenori save pavesti Chedivo valdžiai. Jis pareiškė, kad pirmiausia arabams ir Palestinai turi būti suteikta laisvė. Todėl ir nebuvo susitarta.

Pagal anglų baltąją knygą žydų emigracija į Palestiną turėjo sustoti 1944 m. kovo 31 d. Anglija taip pat bijo, kad ir žydai neliktų jos priešais. Jungtinės Valstybės su jais jau susidūrė: 500 rabinų įteikė Vašingtone memorandumą, bet ir Ibn Saudas tuojau į ten pasiuntė savo pasiuntinius. Tai yra sunkiai atnezgamas mazgas, kurį vis delto reikia atmegzti.

Anglija galvojo apie kalifatą su dvasiniu centru Kairo universitete, bet ir tai negalima įvykdyti, nes Ibn Saudas, kaip valdytojas šventų vietų, nesutiko, kad kas kitas būtų kalifu.

Sirijoj prancūzams nepavyko įvesti padėties, kuri atitiktų konstitucijai. Nuo 1941 m. čia drauge viešpatauja anglai ir gaulistai. Jungtinės Valstybės vylėsi išlaikyti prancūzų mandatą, kai tuo tarpu Anglija remia arabų laisvės sąjūdį, norėdama pašalinti gaulistus. Libanone šie santykiai privedė prie atvirų kovų. Galimas dalykas, kad už de Golio stovi sovietai, grasinantis debesis anglo-saksų padangėje. Jie užėmė šiaurės Iraną, jie knisasi į Afriką ir į Mažąją Aziją. Tai yra didelis pavojus, nors mahometonai ir nėra bolševikams palankūs.

Visa tai liudija, kiek svarbių klausimų iškyla Artimuosiuose Rytuose.

(Iš plk. ltn. Felix Gruse straipsnio „Wilnaer Zeitung" Nr. 26)

Vertė J. M.

KAI BUVOM „UŽSIENY"

Tada buvome prie pat Gudijos sienos. Mūsų batalionas, ruošdamasis prieš Gudijos miškų masyvuose susikoncentravusias banditų gaujas, užiminėjo išeities barus ir atmušinėjo dažnus banditų puldinėjimus.

Kasdien mūsų bataliono vyrai turėdavo su tais „Stalino vaikais" susidūrimų, tačiau visuomet banditams įkrėsdavo švino ir versdavo juos vėl slėptis didžiųjų miškų masyvuose.

Iš tokių susitikimų su banditais aš čia ir papasakosiu keletą:

Vieną dieną M atsp. punkto įgula pastebėjo apie 20 raitų banditų, kurie norėjo prasiveržti pro saugomąjį barą. Atidengus stiproką ugnį, banditai pabėgo, bet jų pasitraukimo kelias buvo raudonai nudažytas...

Kartą vienos kuopos žmonės, žvalgant B. mišką, pastebėjo važiuojant civilį, kurį stabdant šis ne tik nestojo, bet stvėrėsi šautuvo ir taikėsi šauti į vieną kareivį. Čia j. psk. A. iššovė pirmutinis. Mums liko arklys ir vežimas

Žvalgant B. kaimo rajone, iš kaimo į mūsų vyrus prapliupo automatinių ginklų ugnis. Po geroko susišaudymo, mūsų pranašesnės ir taiklesnės ugnies spaudžiami, banditai pasitraukė į mišką, drauge nusigabendami ir vieną savo sunkiai sužeistą.

Viena žvalgyba prie Nw. L. kaimo susikovė su banditais, kurie norėjo suruošti mūsų vyrams pasalas, ir 2 banditu per kautynes nušovė. Banditų gauja susidėjo daugiausia iš nuskurusių pusbernių, kurių tarpe buvo ir moterų. Raudonųjų budelių įbauginti ir varomi, net ir tokie „karžygiai" nori pasitarnauti savo „tėveliui".

Vėliau atėjo įsakymas išvykti „užsienin", nes čia susimetusiems banditams buvo šis tas ruošiama.

Kaip paprastai: gražus, tylus rudens rytas. Saulutė kybo virš didžiulio miško viršūnių. Mes stovime maždaug istorinėj vietoj: prie Lietuvos — Gudijos sienos. Pirmieji mūsų daliniai tą sieną be jokių vizų jau peržengė.

Pro medžių viršūnes nematomai išneria lėktuvas. Po jo antras, trečias... penktas... Garsūs smūgiai drebina orą ir žemę. Banditų susitelkimo vietovės rausta ugnies pažaruose ir skesta juodų dūmų debesyse. Kartu griūva jų įvairiausi bunkeriai ir kitokios „zemliankos".

Vis dėlto stipriau jautiesi stovįs žemėje, kai plieno paukščiai užgieda savo dainą!

Ir mes pasijudiname per sieną. Pereinant naujai pastatytą tiltą per upelį (senąjį tiltą banditai buvo išsprogdinę), kažkoks juokdarys išsireiškė:

— Sveikinu su algų padidėjimu!.. Lėktuvai dar vis ieškojo taikinių...

Keliolika kilometrų tenka keliauti mišku, kuris operatyviniuose įsakymuose buvo minimas kaip banditų stovyklavimo rajonas, kol pasiekiame vieną įsiliepsnojusį kaimą. Apsistojame vienoje trobelėje, kurioje vos galima šiaip taip apsisukti. Psk. K., tas amžinas tokiose padėtyse kombinatorius, tuojau griebiasi kulinarijos meno, o mums, nepatyrusiems, lyg tik iš vystyklų čia pakliuvusiems, jis didžiu ir iškilmingu mostu nurodinėjo, kas reikia daryti. Jo patiekalai buvo kiekvienam pagal skonį ir mes jo šioj srityj gabumais negalėdavom atsigėrėti

Ateidavo ilgokos ir tamsios naktys ir vėl laukdavom ryto. Tai paskiri šūviai, tai ištisos jų serijos nuolat aidėdavo pamiškėmis, o visur aplink nuo įkaitusio oro raudonavo dangus. Vyko „generalinis" valymas.

Dienos slinko nenuobodžiai ir įvairiai. Baigę nakties tarnybas, vyrai mėgindavo supinti vieną kitą sąmojų ir tai mums sekdavosi. Ypač tada, kai iš katilo kyšodavo pentinuota gaidžio koja ir pasitvirtindavo gandai, kad prie maisto davinio priklauso po gurkšnelį.

Vėliau, kai šūviai pradėjo retėti ir banditų karalystė visiškai tvirtai buvo mūsų rankose, mus apniko „epidemijos". Svarbiausioji „epidemija" pasireiškė ilgesingų laiškų rašymu. Būdavo, susėdam kur ant namo pamato ir klijuojame laiškus, tarsi komunikatus iš vyriausios būstinės: „Mieloji Maryte! Pokši šūviai. Klega kulkosvaidžiai. Bombos... Gaisrai... Aš dar tebesu gyvas, tik nežinau, kaip bus toliau..." ir t.t. O kitas, norėdamas vaizdingiau apibrėžti savo padėtį, priduria:

— Jokių siuntinių nesiųsk, nes gali sugesti...

Nors neseniai tas pats žmogelis nežymioj laiško vietoj visuomet įsprausdavo:

— Lašinius užbaigiau, o ir sviesto nedaug beliko. Duonos pakanka...

Esant tokiai padėčiai, buvo pasiūlyta visiems, namuose likusiais „pupuliais" besisielojantiems, išdirbti vieną pavyzdį laiškams ir jį šapirografu padauginus, beliktų visai nedaug ką berašyti: „Mieloji Onyte arba Petryte" ir pabaigoje Tavo Jonas arba tavo Simas". Žinoma, ta sąlyga, kad nereikalingus žodžius būtų galima išbraukti. Projektas buvo vienbalsiai priimtas, bet nebeteko įgyvendinti, nes reikėjo jau keltis į kitas vietoves ir palikti kaimą, kurio buvo gaila tiek, kad jame paliko kažkur žirnienoj bačka raugintų agurkų.

Pamažu, palikęs svarbesniuose punktuose sargybas, batalionas užiminėjo naujus barus. Su banditais nebuvo dar galutinai atsisveikinta, nes jie vėl grupavosi ir pradėjo užpuldinėti mūsų atsp. punktus. Negalima nutylėti vieną tokį atsitikimą, kur mūsų vyrai parodė, kad jie ne iš skysto molio lipdyti.

Atsp. punktui Kp. buvo palikta saugoti svarbų tiltą. Vieną gūdžią rudens naktį banditai, pasinaudodami tamsa, prislinko prie sargybos gyvenamų patalpų. Norėdami sargybą visiškai sunaikinti, o tiltą sudeginti, banditai į būstinę sumetė kelias granatas. Granatos sprogdamos didesnės žalos nepadarė, o viena jų, užkritusi ant miegojusio kario pagalvėlio, nesprogo. Mūsų vyrai nepametė šalto kraujo: atsp. p. vado j. psk. K. sumaniai vadovaujami, jie tuojau užėmė apkasuose savo vietas ir į banditus atidengė ugnį. Tačiau banditai savo tikslo neatsisakė — tiltą padegė. J. psk. K., matydamas, jog bus sunaikintas jo saugomasis objektas, ryžtasi pavojingam žygiui: jis drąsiai puola ant tilto ir visomis tokiu momentu galimomis priemonėmis gesina gaisrą. Ugnies apšviestas, banditų aiškiai matomas ir apšaudomas, jis šaltai atlieka savo pareigą iki galo, kol bepradedąs degti tiltas užgesinamas. Šis drąsus pavyzdys paveikia visus karius, jie drąsiau puola banditus ir juos išveja.

Šie vyrai nepalūžo prieš stipresnį priešą ir savo saugomą objektą išlaikė ir apgynė, nors su banditais kovėsi iki ryto

Nuobodžiai rieda traukinys rytinės Aukštaitijos žeme, peršokdamas ar aplenkdamas Baranausko apdainuotus kalnus ant kalnelių. Sėdžiu snausdamas vagono kampe. Grįžti iš atostogų nėra jau toks malonus dalykas, ypač tada, kai nuolat galvoji, jog bevykstant graudžioms atsisveikinimo ceremonijoms ant stalo liko užmiršta išvalgyt didžiulė lėkštė obuolių sriubos...

Mane užkalbina viena ponia, kuri, tuojau matyti, kariniais reikalais pakankamai sielojasi:

— Jūs ar tik ne iš tokio tai bataliono?

—Taip, — atsakau nenoromis ir vėl galvoju apie tą obuolių sriubą.

— Tai jūs vykstate ten ir ten?

— Taip, ponia, vykstu ten ir ten.

— Bet tai neapsakomai pavojinga!

Aš susidomiu ir klausiamai žiūriu. Ji, tarsi supratusi, kad aš dar nieko nežinau, nupasakojo man, kaip viena mūsų bataliono kuopa, naktį gausingos banditų grupės pulta, yra beveik visiškai sunaikinta: daug žuvusių, daug dingusių be žinios... Suprantu apie ką eina kalba ir širdyje pats jaukiuosiu: juk ten, K. miestely, stovi kuopa, kuri nėra taip lengvai „suvirškinama"!

Ir tikrai: toji kuopa buvo pulta. Neginčijama teisybė. Taip pat naktį pulta. Netikėtai ir nelauktai. Tačiau viskas ten vyko kaip filmoje: nors banditų puolė apie 400, pasidalįję į tris skambiais sovietiniais vardais pakrikštytas grupes, mūsų vyrai, pabudinti iš miego ir išvydę nekviestus svečius, puolė vienmarškiniai šią gerai ginkluotą gaują ir, sumaniai vadovaujami, banditus, jau visiškai arti prislinkusius ir padegusius miestelį, ne tik išvijo, bet daug jų išklojo, net vieną jų „podpolkovnik", ant kurio krūtinės kabojo Stalino ordinas už partizaninį veikimą. Dar daugiau buvo sužeistų, kuriuos banditai nusigabeno ir iš kurių pakeliui ne vienas mirė. Nieko nepadarysi: banditai pakliuvo ant aštraus dalgio...

Šituo žygiu ši kuopa užsipelnė sau tikrai vertą garbę, nes tokio masto ir tokias sėkmingas kautynes mūsų batalionas turėjo tik pirmąsias savo gyvenime. Ir nebereikalo šie vyrai didžiuojasi kai taria:

— Aš iš ltn. A. kuopos!

O tai labai daug pasako, nes už šias kautynes 20 tos kuopos karių pristatyta apdovanoti Geležiniu ir Karo nuopelnų kryžiais.

J. psk. Alf. V.

Saviesiems

JUOZAS ALMIS JŪRAGIS

Mylimieji, būkit ramūs —
Vis gerai mums sekas čia.
Priešui švino kilogramais
Mokam už skriaudas, kančias.

Turim priešui smūgį smogti,
Smūgį žaibo smarkumu,
Kad negrįžtų laimės vogti
Iš mūs tėviškės namų.

Mylimieji, būkit ramūs —
Kovą šią ištversim mes.
Laukit, miela, sesės, mama, —
Laimė mus sveikus parves.

GARBINGAI ATSILAIKĖ

Balandžio mėn. pradžioje lenkų banditų gaujos, besisukinėdamos ties B. miesteliu, vis grasino ir reikalavo nusiginkluoti, apleisti miestelį ir pasitraukti toliau. B. apsaugos dalinys, kuris saugojo geležinkelio stotį, tiltą ir vandentiekį, rengėsi banditų užpuolimą atremti.

Balandžio 6 d. po pietų apie 400 pėsčių ir raitų banditų gauja užėmė miestelį ir po trumpų kautynių likvidavo vietos policijos punktą, kuriame buvo apie 30 vyrų. Dabar sekė eilė geležinkelių apsaugos daliniams, kurie, savo viršininkų telefonu paraginti, nusprendė gintis iki paskutiniųjų, kol atvyks pagalba.

Banditų šimtinės puolė stotį, bet bunkeriuose esą 15 vyrų kulkosvaidžiais bei granatomis laikėsi atkakliai. Geležinkelio tilto sargybos 6 vyrai, turėdami gerus įtvirtinimus, tik juokėsi iš priešo šimtinės pastangų, ir kulkosvaidžių ugnimi nesigailėdami guldė kylančias priešo eiles. Sunkiau buvo kautis trejukei prie vandentiekio, esančio antroje miestelio pusėje. Ten, apie 1,5 val. tarškėjo kulkosvaidžiai ir sproginėjo granatos, bet vėliau nurimo ir toje kryptyje viešpatavo klastinga tyla. Po 2 valandų nuo kautynių pradžios, nugalėjęs 60 km pavojingą atstumą, atvyko kuopos vadas su šarvuotu traukiniu. J. ltn. Tv., nors ir jaunas vyras, bet turi tikro kario drąsumo ir šaltumo privalumu.

Tiltą rado tvarkoje, bet vykstant stoties link šarvuotą traukinį puolė lenkų raitininkų gauja, kuri buvo negailestingai kulkosvaidžių ugnies nušluota. Banditai, palikę lavonų ir kraujo, panikoje leidosi bėgti bei slėptis už miestelio namų. Traukinys pasuko toliau.

B. stoties apsaugos dalinio vadas psk. Čk. dar tebesigynė. Šarvuoto traukinio kulkosvaidžių ugnis buvo sutirštinta ir banditai, degančių namų apšviesti, bėgo, slėpėsi ir krito. Šarvuoto traukinio įgulos vyrai ne tik apsaugojo tiltą, stotį, bet drąsaus j. ltn. Tv. vadovaujami atsiėmė vandentiekį ir tuo būdu visi objektai buvo išlaikyti savo rankose.

Trejetas vandentiekio sargybos vyrų, iššaudę paskutinius šovinius, po 1,5 val. kautynių pateko į banditų rankas. Ši žinia nors ir nuliūdino visus, bet uždegė dar atkaklesnei kovai.

Banditai, gavę ugnies, nebesugebėjo suglausti eilių ir kaip žydo bitės išsilakstė, palikdami net ir miestelį.

Surinktomis iš vietos lietuvių žiniomis, banditai turėjo apie 20 nukautų (šiame skaičiuje vienas kapitonas) ir 20 sužeistų. Kritusių arklių lavonai liko kovos lauke.

Nors ir netekęs trijų savų lietuvių karių, bet B. geležinkelių apsaugos dalinys garbingai atsilaikė prieš dešimteriopai didesnes lenkų banditų gaujas ir apgynė jiems įtikėtus svarbius susisiekimo objektus. Visiems vyrams bataliono įsakyme pareikštas ypatingas pagyrimas, o divizijos vadas ypatingai pagarbai išreikšti atsiuntė specialų raštą.

V. R.

— Prangioji, spėk, ką aš tau uždėsiu ant piršto?

„MIRUSIEJI" GYVENA

Gauta žinių, kad R kaime dažnai apsilanko banditai, kurie su vietos gyventojais puikiai sugyvena ir palaiko draugiškus ryšius. Teikia žinias apie policijos kuopas ir atsparos punktų įgulas.

Šiandien vėl žygis. Mes nerimaujam. Mums labai svarbu, kad nuvykę „svečiuosna" nepatirtumėm „kiaulystės". Iš pat ryto rūpestingiausiai ruošiamės: valomės ginklus ir pasikrauname šaudmenis. Ginklas — tavo gyvybė, jo priežiūra — pergalė!

Kiekviena kulkosvaidžio dalelytė mums daug brangesnė už auksą, brilijantus. Niekuomet karys neiškeis šautuvo dužiklio į šimtą myliinčių širdžių arba už gražiausias akis, neišprašysi net nereikšmingiausio ginklo varžtuko.

Įsakymas išvykti. 20 vyrų būrys, vadovaujamas prityrusio seno fronto vilko — ltn. B., pamažu išjuda iš savo nuolatinės stovėjimo vietos — K. Visų nuotaika puikiausia.

Prieš R. kaimą iš miško išlenda dvi banditų pastotės. Pradeda įkyriai atsišaudyti, Vado įsakymu skubiai išsidėstome. ltn. B. pirmas šliaužiasi pirmyn. Mes paskui. Atkakliai vejamės banditus. Privejame. Banditai dar įkyriau atsišaudo ir nepasiduoda.

— Ugnis! — nuaidėjo mūsų vado komanda.

Prabilo sunkusis ir lengvieji mūsų kulkosvaidžiai. Nuaidėjo šautuvų salvės. Vienas banditas, mirštamai pašautas, išsiverčia iš ratų. Antrasis sužeistas, o trečiasis iškeltomis rankomis tiesiai artėja į mus. Ketvirtajam banditui pasiseka pasprukti. Tačiau jo laimė labai trumpa. Būrininkas D. greit apsupa B. kaimą ir suranda rūsyje pasislėpusį banditą. Banditas vis dar negalvoja pasiduoti. Įsviesta granata tuoj „suminkština" bandito širdį ir jis išlipa. Granata jo nesužeidė, tik apsvaigino. Puikus grobis! Jau turime visus 4 banditus. Nė vienam nepavyko paspruktí. Malonu! Visi uniformuoti, ir visi banditų „komandiriai" bei „načalninkai". Paaiškėja, kad visi gavo iš Markovo uždavinį vykti ir išžvalgyti kariuomenės judėjimą bei policijos ginklavimo pajėgumą. Turėjo nustatyti, kur daugiausia koncentruojamos jėgos. Banditų tikslas: žygiuojančius karius apšaudyti, išblaškyti arba suduoti mirtiną smūgį. Tačiau banditų klastingi užsimojimai laiku išaiškinami ir kertama smūgis po smūgio.

Pas nukautąjį banditą rastas veikimo dienoraštis ir jo įvairūs dokumentai, iš kurių buvo galima nustatyti, kad jis baigęs Maskvoje „komandirių" mokyklą. Visi kiti taip pat buvo nemenko „rango". Du — vadai o trečiasis politrukas, nes jo kairiąją kailinių rankovę temdė didžiulė raudona žvaigždė. Taip visi buvo staigiai sugauti, kad net nespėjo savo žvaigždžių nusiplėšyti. Politrukas visą laiką prašė, kad jį sušaudytume. Iš gyvųjų banditų sužinojome, kad Maskvoje jaučiamas didelis maisto trūkumas.

Mūsų uždavinys baigtas Pasiimame visus „svečius", patogiai susodiname ratuosna ir vykstame namon. Kremliaus pasiuntiniai baugiai žvalgosi, o mūsų vyrukai traukia lietuvišką sutartinę:

„Tau, sesute, puikios gėlės,
O man kardas prie šalies!
Tau akis plaus ašarėlės,
Man gaisrai kelius nušvies"...

Kur pempės nedrįsta sukti lizdo, ten stovi banditų sudegintas D. dvaras. Visi mediniai pastatai išdeginti. Palikę tik keli mūriniai sandėliai, iš kurių viename yra įrengtas lietuvių policijos atramos punktas — bunkeris. Jauni ir tvirti vyrai — tikra pabaisa raudoniesiems banditams. Šis pasienio postas yra vienas tų, kuris turi turtingiausią savo istoriją ir daugiausia pergyvenimų. Kiek kartų klaikiomis rudens ir žiemos naktimis buvo pultas D. policijos atsparos punktas, kiek kartų banditai laužėsi į punkto vidų ir bunkerio įgulai mirtis žiūrėjo į akis, bet visada buvo atremta ir atlaikyta.

Taigi banditai daug kartų puolė D. atsparos policijos punktą, bet niekad nieko nelaimėdavo. Prieš policininkų plieno valią ir drąsą banditai visuomet tik susilaukdavo dideliausių savo nuostolių, aukų ir turėdavo pasitraukti.

Kerštas prieš neįlaužiamą įgulą nepaprastai augo. Nutarė panaudoti klastą. Apgauti.

Vykę 5 policininkai tarnybos reikalais sutiko jauną „katiušą", kuri klastingai nurodė rusų kaimą. Esą L. kaiman įsilaužė 7 banditai ir ruošiasi plėšti. „Katiuša" puikiai suvaidino ir prašė gelbėti. Policininkai patikėjo. Ką reiškia 5 policininkams sunaikinti 7 banditus? Juokas!

Dažnai pasitaikydavo, kad 7—10 policininkų tekdavo susikauti su 150—200 banditų gauja ir visuomet nugalėdavo.

Policininkai skubiai vyko gelbėti plėšiamo kaimo. Bet, deja... buvo žiauri klasta. Banditų „meilužė" policininkus įvedė į spąstus. Prieš kaimą prapliupo banditų kulkosvaidžių ir automatinių pistoletų ugnis. Atrodė, lyg būtų atsivėrę pragaro vartai.

Į kulkų spiečių įkliuvo 3 policininkai, kurie sužeisti griuvo žemėn. Vėliau visus prikalė prie žemės. Liko tik trauktis. Sveikieji gelbsti sužeistuosius. Banditų ugnis buvo daugiau negu velniška. Kulkos ardė žemes ir taškė į akis. Visi buvo dumblini ir juodi. Perbėgant 2 policininkai, įkliuvę į kryžminę kulkosvaidžių ugnį, žuvo.

Banditų ugnis nė kiek nemažėjo. Ilgą laiką policininkai šliaužė pilvais, ir jiems pasisekė pabėgti. Dar ilgai buvo girdėtis banditų džiūgavimai, o dar ilgiau šie laukiniai šoko prie lavonų „pergalės" šokį, badydami žuvusius durklais ir šaudydami sprogstamomis kulkomis. Kokie žmonės — tokia ir jų kultūra! Nurengė uniformas ir lavonus apiplėšė.

Tačiau banditų džiaugsmas greit pasibaigė. Atvyko kuopa. Kraujas už kraują, kerštas šaukia keršto! Kuopa banditus „pavaišino". Banditai nėrėsi iš kailio ir nenorėjo iš kaimo pasitraukti — tikėjosi dar atsilaikyti.

Paleidome į darbą savo minosvaidžius. Užteko poros trenksmų, ir laukai patvino banditais. Nustebome, kai pamatėme tokią milžinišką gaują, kurios nei pradžios, nei galo nematyt. Buvo rimtas pavojus, kad jie mūsų neapsuptų Mes juos naikinome ir retinome. Nepatogu likti „skolingiems" Ilgiausios kraujo vėžės, dažnas lavonų rinkimas ir sužeistųjų pagalbos šauksmas liudijo, kad mes banditams šimteriopai atsilyginome.

Skubiai užimame kaimą. Atrandame labai išniekintus policininkų lavonus. Iš vietos gyventojų sužinome, kad banditų buvo apie 400—500. Nustebome.

Galutinai sumušę ir išvaikę banditus ir paėmę savųjų lavonus, parvykome į S. Tuo ir baigėme šias kautynes.

Randame banditų atsišaukimus, kuriuose labai akiplėšiškai ir negudriai meluojama, kad, girdi, K., Š., K. ir D. atsparos punktai sulyginti su žeme ir jų įgulos sunaikintos. Tai tikras bolševikinis melas! Vadinas, mes jau „žuvę". Bet „mirusieji" gyvena ir nemirtingi būsime tol, kol galutinai bus sunaikintas bolševizmas.

Pol. J. Babkauskas

PIRMASIS MŪSŲ KRONIKININKAS

MEČISLOVAS DAVAINIS-SILVESTRAITIS (1849—1919)

Cyrulys, J. Kazemeika, Mergos vaikas, Parplys, Varlė, Vieversys, Vyturys, Zuikis, Žaltys ir dar kitokiais vardais pasirašinėdavo Mečislovas Davainis — Silvestraitis. Jau praėjo lygiai 95 metai nuo jo gimimo ir net 25 metai po jo mirties. Gimė Žemaičiuose, Raseinių aps. ir valsč., o mirė Vilniuje. Pirmąsias dvi klases baigė Kaune, po to vienerius metus mokėsi Kėdainiuose. Čia užklupo 1863 metų sukilimas. Tėvai, bijodami, kad Mečislovas neprisidėtų prie sukilimo, kaip dauguma ano meto gimnazistų, nebeleido toliau mokytis. Reikėjo gyventi tėviškėje. Čia pradėjo domėtis tautosaka ir rinkti folklorinę medžiagą. Tokia kukli buvo literatūrinio darbo ir paties gyvenimo pradžia.

Besimokydamas Varšuvoje šaltkalvystės, susipažino ir suartėjo su kai kuriais literatais. Mėgino pats rašyti. Kaip dauguma ano meto lietuvių, taip ir Silvestraitis rašytojo — publicisto karjerą pradėjo lenkų žurnaluose ir, žinoma, lenkų kalba. Bandė ir eiliuoti, bet daugiausia rašė straipsnius ir kronikas, rinko ir spausdino etnografinę medžiagą. Tuo metu kaip tik suėjo su S. Raila, kurio dėka pasijuto esąs lietuvis ir pradėjo dirbti jau lietuviškoje dirvoje Dar prieš pasirodant „Aušrai", susipažino su Basanavičium, o vėliau liko nuolatinis „Aušros" bendradarbis. „Aušrą" rėmė ne tik korespondencijomis, bet ypatingai platindamas ją savo gimtajame Žemaičių krašte.

Mečislovas Davainis yra laikomas pirmuoju faktiniu lietuviškų laikraščių žurnalistu — kronikininku. Pradėjęs savo žurnalistinę karjerą „Aušroje", tęsia ją toliau, bendradarbiaudamas beveik visuose vėlyvesniuose lietuvių leidžiamuose laikraščiuose. Rašo „Šviesoje", „Varpe", gana daug „Vienybėje Lietuvninkų", „Žemaičių ir Literatūros apžvalgoje", „Ūkininke", „Naujienuose", „Lietuvių laikraštyje", „Šaltinyje". Pagaliau, susipažinęs su Petru Vileišiu, kurį laiką jo kontoroje. Vileišiui pradėjus leisti „Vilniaus Žinias", Silvestraitis apsigyveno Vilniuje ir buvo „Vilniaus Žinių" korespondentu net keletą metų.

1908 metais jau pats išleido lietuvių laikraštį lenkų kalba, vardu „Litwa". Po ketverių metų pasirodė dar kitas, populiaresnis ir labiau mėgiamas „Lud". Išleisdamas šiuos laikraščius, kurie išsilaikė net iki Didžiojo karo, turėjo vieną tikslą — atlietuvinti ir grąžinti tautai sulenkėjusius lietuvius, nepramokusius dar net lietuviškos kalbos. Abu laikraščiai turėjo be galo didelį pasisekimą ne tik Vilniaus krašte, bet siekė net Gardino ir Minsko sritis. Lenkai negalėjo viso to pakęsti ir stengėsi sukliudyti jo darbui. Nerasdami ir neišgalvodami jokių priekaištų, stengėsi pajuokti bent lenkiškąjį kalbos netobulumą, paliesdami jo paties, kaip leidėjo, asmenį.

Šalia tiesioginio darbo lietuviškoje spaudoje, Silvestraitis labai smarkiai polemizavo lenkų laikraščiuose su savo pusbroliu Aleksandru Silvestraičiu, kuris buvo žinomas, kaip didelis lenkų veikėjas Lietuvoje, vedęs aršią kovą prieš lietuvių tautinį atgijimą.

Mečislovas Davainis — Silvestraitis dirbo lietuviškai literatūrinį ir kultūrinį darbą Jis surinkęs davė daug medžiagos Basanavičiaus „Medegai mūsų tautiškai vaistininkystei". Be to, didelę dalį Kušeliausko rankraščių nuvežė į Tilžę ir išspausdino ar net pats padėjo jam kai kurias knygutes išleisti. Nors kilimo buvo bajoras ir save tokiu laikė tiek lietuvių, tiek lenkų tarpe, bet dėjosi prie kiekvieno lietuviško sąjūdžio. Savo žurnalistiniu darbu Davainis siekė atgauti prarastas lietuvių tautines pozicijas.

Iš savo veikalų yra atspausdinęs ir išleidęs „Tėvynainių giesmę" Vyturio slapyvarde, „Patarles ir dainas", „Medegą S. Daukanto biografijai", Palemoną ir Girždutą" ir dar vieną kitą knygelę lenkų kalba. Šalia viso to, Mečislovas Davainis — Silvestraitis minėtinas daugiau kaip pirmas mūsų žurnalistas — kronikininkas, bet ne kaip rašytojas — poetas.

M. D.

Laisvai valandai

Jaunas karo korespondentas įsigeidžia pamatyti pirmąsias fronto linijas ir išsileidžia kelionėn jas pasiekti. Važiuoja, važiuoja traukiniu artyn fronto, na, ir pagaliau išlipa vienoje stotyje. Išlipęs žvalgosi, ar dar nematyt pirmųjų linijų. Aplinkui mato apdegusius namus, tankų ir sunkvežimių laužą.

— Jau, tur būt, čia, — kalba sau karo korespondentas, — neveltui čia tiek karinio laužo. Dėl to ir gyvų žmonių nematyt

Pamato kareivį.

— Sveikas, gyvas, bičiuli. Esu karo korespondentas. Sakyk, ar ne čia tik pirmos linijos bus, kad tiek laužo ir gyvų žmonių maža?

— O ne, — atsako šypsodamasis kareivis.

— Tai kur jos?

— Dar gerokai toliau į rytus.

Korespondentas visą pusdienį žygiuoja pro krūmus ir apgriautus kaimus, vis labiau bijodamas susitikti priešą arba patekti jo teritorijon. Pagaliau žiūri — didžiulis bunkeris, o prie jo — savas kareivis.

— Štai kur, — sako sau korespondentas, — pirmos linijos. Va ir bunkeris stovi.

Jis dar už kelių žingsnių pradrąsėjęs sako kareiviui:

— Na, prieteliau, kaip sekasi pirmose linijose?

Kareivis įtempia akis, mostelia galva ir šnibždančiai sako:

— Eikš, eikš arčiau!

Korespondentas pamatęs, kad kareivis šneka visiškai pašnibždomis, galvoja:

— Vadinas, priešas čia pat, ir garsesnį pokalbį gali išgirsti. Jis tyliai prieina prie kareivio ir taip pat šnabždančiu balsiu tęsia toliau savo klausimą:

— Vadinas, čia pirmos fronto linijos?

— O ne, jos dar už dvidešimt kilometrų, — tyliai atsako kareivis.

— Tai ko po šimts pypkių tu nekalbi, o ... ...di lyg iš po žemių.

— Mat... prieteliau, turiu prakeiktą anginą...

Kario atsisveikinimas

Antanas Jonynas

Gal būt, gal būt, jau paskutinį kartą
Regiu tave, tu mano mylimoji,
Ir svirtį girgždančią, ir topolius prie vartų
Ir tiem laukam gal paskutinį kartą
Sava širdim, visa širdim dainuoju.

Sudiev laukams, pavasariui ir vėjams, —
Manęs, gal būt, daugiau jie nebučiuos...
Ir nebešauks sugrįžt, nakčia išėjus,
Nei tie beržai, nei tas vakaris vėjas
Iš už kalnų ir iš šalies svečios...

Einu mirtin. Tik nepasmerk, atleisk man,
Kad šiuos žodžius su širdgėla tariu.
Gailiu dienų, gailiu jaunystės, aišku,
Bet nesugrįšiu be Auksinio Laiško,
Be tavo keliui šviesti žiburių.

Juk tu žinai, kad ašaros man veržias,
Bet lik rami — jų niekas nematys...
Gal būt, gal būt, nebešlamės man beržas,
Gal paskutinį kartą šitaip veržias
Ta amžina nenuorama — širdis.

Kun. Antanas Milukas

Neseniai Lietuvą pasiekė žinia, kad Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Naujorko mieste praėjusių metų gruodžio mėn. mirė vienas žymiausiųjų Amerikos lietuvių veikėjas, didis spaudos darbuotojas kun. Antanas Milukas. Per eilę metų kun. A. Milukas buvo nenuilstamas Amerikos lietuvių tautinės sąmonės budintojas, jų organizatorius, švietėjas ir dvasios vadovas. Jo judri organizacinė ranka buvo juntama visoje Amerikos lietuvių išeivijoje.

Jis gimė 1871 m. birželio 13 d. Šeštokuose, Marijampolės aps. Trejus metus mokėsi Rudaminos pradžios mokykloje, septynerius metus Marijampolės gimnazijoje, dvejus metus Seinų kunigų Seminarijoje. Seminarijoje ir už jos sienų klierikas A. Milukas gyvai reiškėsi tautinėje veikloje. Į tai atkreipė savo dėmesį rusų žandarai ir seminarijos vadovybė. Pastaroji, stengdamasi šį judėjimą likviduoti, klieriką A. Milukąpašalino iš seminarijos.

Šiek tiek pabuvęs prie „Varpo", „Ūkininko" ir „Apžvalgos" redakcijų, 1892 išvyko į JAV. Čia tuojau buvo pakviestas „Vienybės Lietuvninkų" redaktoriumi. Tačiau A. Milukas tebesvajojo apie dvasininko luomą, todėl, kai tik pramoko anglų kalbos, įstojo į Philadelphijos kunigų seminariją. Čia jis drauge su klierikais A. Kaupu ir J. Žilinsku įsteigė „Lauryno Ivinskio Europiškai Amerikišką Lietuvišką Draugystę", kurios vardu išleido atsišaukimą į lietuvius, kviesdamas dirbti lietuviškąjį darbą. (Plymouth 1894). Be to, jie organizavo lietuvių skyrių Paryžiaus parodoje.

Čia įdomu atkreipti dėmesį į Lauryno Ivinskio populiarumą. Jeigu jo vardu buvo steigiamos draugijos, tai įrodo, kad jis turėjo didelių nuopelnų. Deja, mūsų laikais dėl šaltinių stokos ir kai kurių dalykų nepakankamo supratimo jis lieka nepakankamai įvertintas.

1896 m. A. Milukas buvo įšventintas kunigu ir paskirtas Šv. Jurgio parapijos Šenandoryje vikaru.

Dar prieš stodamas seminarijon, Amerikoje suorganizavo Vysk. Valančiaus Draugystę, vėliau su kun. A. Burba — Rašliavišką Draugystę. Tuo metu jis korespondavo su prieš 25 m. mirusiu, dabar minimu — Davainiu Silvestraičiu. 1894 m. Milukas įkūrė laikraštį „Garsas Amerikos lietuvių". 1897 m. Prie „Garso" jis savo lėšomis pradėjo leisti priedą „Lietuviškasis knygynas" ir atspausdino 17 knygelių. 1898 m. įsigijęs spaustuvėlę jis pradėjo leisti „Dirvą". Čia jis išleido ir keliasdešimt vertingų veikalų

1901 m. kun. A. Milukas gilino savo žinias — studijuodamas Friburgo universitete Čia jis dalyvavo „Motinėlės" Draugijoje. Be to, jis sutarė su J. Tumu - Vaižgantu sujungti „Žinyčią" su „Dirva" Grįžęs Amerikon (1903 m. gale) perėmė ir „Žvaigždės" leidimą. 1906 m. drauge su kitais įkūrė Amerikos Lietuvių Katalikų Federaciją.

Kun. A. Milukas dažnai lankydavo JAV lietuvių kolonijas su įvairiomis paskaitomis

Paskutiniaisiais metais kun. A. Milukas gyveno Šv. Pranciškaus Misijos vienuolių ūkyje, Ilgojoj Saloj, netoli Naujorko, ir buvo atsidėjęs Amerikos lietuvių istorijos studijavimui.

Per savo daugiau kaip 50 metų plačios lietuviškosios veiklos darbą ne tik redagavo ir leido laikraščius ir knygas, bet ir pats jų nemažai prirašė, ypač iš Amerikos lietuvių istorijos ir Lietuvos kultūros istorijos sričių.

Kun. A. Miluko veikla Amerikos lietuvių tarpe — rašo A. Merkelis („Ateitis" 87 nr.) — buvo plati ir reikšminga. Jis buvo vienas žymiausių Amerikos lietuvių organizatorių, laikraštininkų ir leidėjų. Savo leidžiamais veikalais, savo paskaitomis jis kėlė Amerikos lietuvių tarpe savo Tėvynės meilę.

J. Surgaila

Atvykome į D. miestelį. Apie banditų veiksmus šioje apylinkėje nieko nežinojome, tačiau jie mumis tuojau „susirūpino". Kartą pagavę pamiškė einančią moterį, prigrasino jai, ant kelių atsiklaupusią prisaikdino ir pasiuntė miestelin surinkti žinių: kas čia atvažiavo? iš kur? kaip ginkluoti, kur apsigyveno? ir panašiai. Moterėlė — baisiai jau prasta. Gal net ginklo iki karo pradžios nebuvo mačiusi, apie „slaptąją tarnybą" jokio supratimo neturinti, o čia jai iš karto tokie svarbūs kariniai uždaviniai pavesti... Taip ir atitraukė ji tiesiai pas mus verkdama ir išdėstė savo vargus.

Tikslesnių žinių apie banditų pajėgas neturint, mums tik užteko pirmam kartui apytikriai sužinoti jų slapstymosi vietas, į kurias buvo atkreiptas ypatingas dėmesys. Apie kokią nors akciją prieš juos tuo tarpu niekas ir negalvojo. Aišku, kad banditai, nesulaukę grįžtant moterėlės, vis tiek bandys jiems reikalingas žinias surinkti. Šiam žygiui mes atitinkamai pasiruošėme

Neilgai teko laukti. Jau po poros dienų sargybiniai pristatė štaban tris neaiškius, įtartinus „tipelius", ėjusius laukais miestelin. Vienas jų senyvo amžiaus, baronine kepure, vatiniu apsirengęs, kiti — žymiai jaunesni. Sakėsi esą nepažįstami ir tik pakeliui susitikę.

— Drąsiau per laukus eiti trise, kada banditų nemažai slankioja, — paaiškino vienas jaunesniųjų.

Kvočiant paaiškėjo, kad jie pažįstami ir dar iš kitur į šį rajoną atsibastę. Tačiau, visus iškrėtus, jokių įtartinų dokumentų nerasta.

Perduoti vietos komendantui.

Įėjusiam kambarin juos išvesti puskarininkiui G. patiko ant kėdės gulinti šilta ir gana gražiai atrodanti senio baroninė kepurė. Pakilojo ją, pavartė. Buvo jau bepadedąs, bet kažkas viršūnėje subrazdėjo. Apžiūrėjome ją atidžiau. Taip, viduje užsiūti kažkokie popieriai brazda. Dabar prasidėjo visai kita kalba. Senis iš pradžių paraudonavo, paskui pabalo, aiškinosi nieko nežinąs, išsisukinėjo, paskui apsipylė ašaromis ir pradėjo graudžių balsu maldauti

Kepurėje užsiūtus du laiškus senis nešė miestelin, sumaniai užsimaskavusiems, bet gerose vietose įsitaisiusiems banditams: rusų vietinės policijos nuovados viršininkui ir dar vienam jo bendradarbiui policininkui.

Laiškuose adresatams dėkojama už visokeriopą pagalbą banditams, už svarbias karines žinias, už kelių banditų išlaisvinimą iš komendantūros, garantavus jų patikimą asmenybę. Gale prašoma perduoti vienam kaime gyvenančiam piliečiui, laiško autoriaus uošviui ir jo „draugams", linkėjimus. Pasirašė kažkoks Maskvos NKVD viršininkas.

Ant mūsų meškerės kabantį „slieką" pradėjo graužti stambi „žuvis". Iš vietos komendanto tuojau buvo gautas sutikimas savarankiškai veikti toliau.

Nuovados viršininką buvo galima iš karto areštuoti, bet, neturint kitokių įrodymų, galėtų jis smarkiai gintis apie laišką nieko nežinąs. O gal banditai tyčia nori jiems nepatikimą — nepatinkamą pareigūną išprovokuoti? Antra — antrojo laiško adresatas nebuvo žinomas. Tas pats nuovados viršininkas turėjo nurodyti ir kitą bendradarbį. Padėtis padiktavo veikti atsargiai, bet gana rizikingai.

Gerai rusų kalbą mokantį puskarininkį S. aprengėme prastais civiliniais drabužiais, kurie kaip tyčia prie neskustos barzdos ir seniai nekirptų plaukų nepaprastai tiko. Tikra bandito kopija. Puskarininkis S. turėjo nueiti pas nuovados viršininką, suvaidinti banditą, dešifruoti jo asmenybę, sužinoti antrojo bendrininko pavardę, gyvenamąją vietą ir, gal būt, išgauti kokį nors atsakymo laišką, kuris būtų patikimiausias kaltę įrodąs dokumentas.

„Naujojo bandito" apsaugai duota du puskarininkio P vadovaujami gerai ginkluoti kariai, kurie turėjo „laiškanešį" atokiau nuo savęs lydėti. Blogiausia, kad voke buvo adresuota tik vardas ir pavardė. Trūko reikalingiausio tėvo vardo, be kurio Rusijos krašte labai sunku surasti norimą asmenį. Kitas reikalas pasakyti tėvo vardą — tuojau kiekvienas supras, apie ką kalbama. Todėl ir psk. S. teko truputį paklaidžioti ir pasiklausinėti. Miestelyje stovėję rusų laisvės armijos (P. O. A.) bataliono kareiviai sulaikė po kiemus beslankiojantį psk. S. ir, dar radę kišenėje pistoletą, palaikė jį banditu. Kilo didžiausias sąmyšis. Apsauga turėjo ilgai ginčytis ir aiškintis, kol išvadavo jį iš rusų savanorių rankų. O galėjo jie visai paprastai ir kulką kakton įsmeigti Rusams savanoriams vis dėlto buvo neaišku, kaip lietuvių kareiviai leidžia civiliui piliečiui ir dar su paslėptu ginklu laisvai vaikščioti po miestą. Mes su jais nedraugavome. Atvirai jiems tiesą pasakyti niekas nemanė. Apie tai rusai tuojau pranešė pro šalį einantiems vokiečių puskarininkiams, kurie psk. S. vėl sulaikė. Tačiau čia greičiau pavyko apsauginiams išaiškinti vaidinamos „komedijos" svarbą ir išlaisvinti jau antrą kartą sulaikytą psk. S. Mat, buvo kalbėta visai atvirai. Po to adresatas greitai buvo surastas.

Puskarininkis S. nedrąsiai įslinko kambarin. „Poną viršininką", V. M. rado sėdintį prie rašomojo staliuko. Staliukas galu rėmėsi į langą Kairėje pusėje ant sienos kabėjo su makštimi rusiškas naganas.

Viršininkas norėjo kažką pasakyti, bet psk. S. greitai pridėjo prie lūpų pirštą ir, žvalgydamasis pro langą ir duris, perspėjo:

— Tššš... — dar apsižvalgė. — Turiu laišką.

Viršininkas įtariamai peržvelgė atvykusį, akimis patyrinėjo, bet, pagaliau, pasidairęs pro langus, paskubomis sumykė:

— Duok šen jį. Būtų geriau kur tave paslėpti. Čia gali dar kas nors nepageidautinas užeiti. Nori valgyt? — paklausė.

Į rūsį uždarytas gali gyvas iš ten nebeišeiti, pagalvojo psk. S., bet greitai padėtyje susivokė ir atsakė:

— Labai skubu, „tovarišč". Turiu dar kitą laišką nunešti ir šiandien atgal sugrįžti Kelias tolimas.

Viršininkas atsisėdo ant kėdės ir pradėjo skaityti. Puskarininkis S. dairėsi po kambarį ir nežymiai stebėjo jį. Bet ant sienos kabąs naganas nedavė ramybės. Gal geriau jį nukabinti? Jis nusprendė naganą ištraukti iš makšties ir paslėpti jį savo kišenėje. Kadangi rusas sėdėjo beveik nugara į naganą atsukęs, tai padaryti nebuvo sunku. Tuo laiku palydovai apsupo namą.

Perskaitęs laišką viršininkas atsistojo:

— Einam aš tave paslėpsiu rūsyje, tenai gausi pavalgyti ir palauksi, kol aš baigsiu skubų darbą. Paskui nunešime laišką Aleksiej A.

Psk. S. pasakytą vardą gerai įsidėmėjo.

Tačiau ruso akys kas kartas darėsi platesnės ir „velnius" galvojančios. Dar nespėjus psk. S. atsakyti į pasiūlymą, rusas staiga šoko prie kabančio nagano ir griebė jį Makštis, deja, buvo tuščia. Puskarininkis S. metėsi dešinėn ir ištraukęs savo pistoletą, visa gerkle suriko:

— Rankas aukštyn!

Kambarin sugriuvo už sienų stovėję vyrai.

Rusas išblyško, pamėlynavo.

Po minutės trys uniformuoti lietuviai gatve varėsi du civilius: areštuotąjį rusą V. M. ir jį areštavusį psk. S., kuris ėjo truputį atokiau.

Su kitu banditų talkininku A. A. pasiųstas puskarininkis P. apsidirbo papraščiau. Bandė ir šis priešintis, šokdamas prie šautuvo, bet buvo nuginkluotas.

Dvi stambios ir gerai užsimaskavusios banditiškos asmenybės tvirtai pateko į mūsų rankas.

J. Š.

Visiška gynybos sėkmė Rytuose

Sevastopolio srityje priešas tęsė savo smarkius puolimus. Tačiau visos priešo pastangos, susidūrus su mūsų dalinių, sėkmingai remiamų karo laivyno kovos valčių, pasipriešinimu, po atkaklios kovos nuėjo niekais. Ypač balandžio 23 d. sovietai puolė stipriomis jėgomis, naudodami daug šarvuočių ir kautynių lakūnų. Mūsų narsioji kariuomenė po kietų kautynių pasiekė visišką gynimosi laimėjimą ir sunaikino 57 šarvuočius. Vokiečių naikintuvai ir kautynių lėktuvai numušė 27 sovietų lėktuvus.

Dniestro žemupyje IV. 19 d mūsų kariuomenė iš abiejų Taginos pusių per sunkias kautynes su keliomis puolančiųjų sovietų divizijomis pasiekė visišką gynimosi laimėjimą.

Ties žemutiniu Dniestru IV. 25 d. sovietai pradėjo pulti plačiu frontu. Mūsų dalys, efektingai remiamos aviacijos junginių, sunkiose kovose pasiekė visiškos gynimosi sėkmės. Vietiniai įsilaužimai buvo sulaikyti, arba energingais priešpuoliais išvalyti. Priešas neteko daug tankų.

Tarp Karpatų ir Dniestro aukštupio nuo IV. 20 iki IV. 24 d. vokiečių ir rumunų kariuomenė, priešui atkakliai priešinantis, toliau pasistūmėjo į priekį. IV. 24 d. vokiečių ir vengrų daliniai atrėmė smarkius priešo puolimus. Vengrų daliniai sunaikino 24 šarvuočius. Po kietų kautynių IV. 20 d. vengrų junginiai užėmė Ottinijos miestą.

Į šiaurės vakarus nuo Jassų vokiečių ir rumunų daliniai IV. 25 d. staigiai pasistūmėjo pirmyn ir padarė priešui sunkių nuostolių žmonėmis ir medžiaga. Bolševikai neteko 22 tankų, 70 pabūklų ir per 600 belaisvių.

Kaip balandžio 25 d. buvo paskelbta į pietvakarius nuo Kovelio po kelias dienas trukusių kietų kovų sunkiose vietovės sąlygose buvo apsupta ir sunaikinta viena bolševikų kavalerijos divizija Sovietai ten neteko kelių tūkstančių karių užmuštais ir belaisviais. Grobiu paimta 38 pabūklai ir daug kitų ginklų.

Į pietvakarius ir šiaurvakarius nuo Lucko mūsų puolimo operacijos IV. 25 d. davė teritorinių laimėjimų.

Vidurinio fronto užnugario srityje sėkmingai atlikti keli veiksmai prieš sovietų gaujas. Bolševikai neteko daugiau kaip 1.000 nukautaisiais, sunaikinta per 100 gaujų stovyklų ir paimtas didelis grobis. Stiprūs vokiečių kovos lėktuvų junginiai naktį į balandžio 22 d. sėkmingai puolė Velikije Luki stoties įrengimus.

Į pietvakarius nuo Narvos mūsų kariuomenė įsilaužė į stipriai įrengtas priešo pozicijas ir sunkioje pelkėtoje srityje laimėjo teritorijos, nepaisydama atkaklaus priešo pasipriešinimo. Sovietai turėjo didelių kruvinų nuostolių ir neteko daug ginklų.

Per sovietų bombonešių puolimą, nukreiptą į vokiečių laivų vilkstinę prie šiaurinės Norvegijos krantų, numušta 40 priešo lėktuvų, iš kurių 37 numušti oro kautynėse, o tris numušė karo laivyno apsauginiai laivai.

Iš Italijos jokių ypatingų įvykių nepranešama, išskyrus sėkmingus savus smogiamųjų dalių veiksmus, per kuriuos priešas patyrė aukštų kruvinų nuostolių.

Nettuno prietiltyje priešo puolimai kruvinai atmušti. Italijos pietiniame fronte vienos pėstininkų divizijos ruože, laikotarpyje nuo kovo 1 iki balandžio 24 dienos smogiamieji daliniai susprogdino 30 priešo tankų, daug pabūklų, o taip pat daug bunkerių.

Adrijos pakraštyje IV. 23 d smogiamosios dalys įsibrovė į priešo pozicijas, sunaikino kelis atramos punktus ir padarė priešui nuostolių.

Vokiečių kovos ir torpediniai lėktuvai naktį į IV. 21 d. smarkiai puolė vieną priešo tiekimo vilkstinę prie Šiaurės Afrikos krantų. Alžyro srityje jie nuskandino du laivus naikintuvus, keturis krovininius laivus, 29.000 tonų talpos, taip pat didelį tanklaivį. 13 prekinių laivų, 103.000 tonų talpos, du dideli kariuomenės transporto laivai ir trys laivai naikintuvai smarkiai kliudyti.

Šiaurės Amerikos lėktuvai balandžio 19 d. prie pietinių Prancūzijos krantų nuskandino švedų Raudonojo Kryžiaus laivą „Embla“.

Priešo bombonešių junginiai balandžio 20 dienos ir nakties metu puolė taikinius okupuotose Vakarų srityse. Naktį į IV. 21 d. britų lėktuvai atliko terorinį Koelno miesto srities puolimą. Ypač gyvenamuosiuose kvartaluose padaryta žymios žalos pastatams ir buvo aukų tarp gyventojų.

Atskirų britų lėktuvų puolimai buvo nukreipti į Reicho sostinės sritį. Sunkiomis gynimosi sąlygomis numušta 12 priešo lėktuvų.

Stiprios vokiečių kovos eskadros praėjusią naktį bombardavo Hullio uostamiestį Anglijos rytiniame pakraštyje. Taikinių srityse, ypač uosto srityje, pastebėta keli dideli gaisrai; užėmę ištisus plotus, ir smarkūs sugriovimai

Balandžio 21 d. amerikiečių bombonešiai, esant blogam matomumui, puolė kelis Pietryčių Europos miestus, ypač Bukareštą. Padaryta žalos ir nuostolių gyventojų tarpe. Vokiečių ir rumunų oro gynybos pajėgos numušė 19 priešo lėktuvų, daugiausia keturmotorių bombonešių.

Amerikiečių bombonešiai balandžio 22 dienos vakare puolė kelias vietoves vakarų Vokietijoje. Ypač Hammo ir Koblenzo miestų gyvenamuose kvartaluose padaryta žalos ir nuostolių gyventojų tarpe. Sunkiose oro kautynėse ir zenitinės artilerijos ugnimi sunaikinti 37 amerikiečių lėktuvai, daugumoje keturmotoriai bombonešiai.

Anglų bombonešiai naktį į IV. 23 d. teroriniais tikslais puolė Vokietijos miestus vakarų ir centrinėje Vokietijoje. Ypač Duesseldorfo ir Braunschweigo gyvenamuose kvartaluose padaryta žalos ir nuostolių gyventojų tarpe. Priešlėktuvinės gynybos jėgos per šiuos puolimus, o taip pat virš okupuotųjų Vakarų sričių sunaikino 76 anglų bombonešius.

Šiaurės Amerikos bombonešiai balandžio 23 d. puolė kelias vietas Vienos srityje. Ypač Vienos Neustadte padaryta žalos ir žmonių nuostolių. Vokiečių ir vengrų naikintuvai, taip pat priešlėktuvinė artilerija sunaikino 31 priešo lėktuvą, kurių didžioji dalis buvo keturmotoriai bombonešiai.

Amerikiečių bombonešiai balandžio 24 dieną puolė kai kurias Rumunijos vietoves, ypač Bukarešto sritį. Vokiečių ir rumunų priešlėktuvinė gynyba sunaikino 25 priešo lėktuvus.

Atremiant priešo puolimus įvairiose Miuncheno ir Friedrichshafeno srities vietose numušti 97 amerikiečių lėktuvai.

Britų bombonešiai naktį į balandžio 25 d., pažeidę Šveicarijos teritoriją, smarkiai teroriniais tikslais puolė Miuncheną. Padaryta žalos gyvenamiesiems kvartalams ir nuostolių gyventojų tarpe. Priešo teroro auka tapo nepamainomi kultūriniai pastatai. Britų teroristiniai puolimai buvo nukreipti ir prieš Karlsruhe bei Mannheimą. Sunkiose gynybos sąlygose mūsų oro gynybos pajėgos numušė 45 britų bombonešius.

Majoras Baeras, vienos naikintuvų eskadros grupės vadas, kovoje su britų ir amerikiečių lėktuvais pasiekė 200-ją pergalę ore.

Stiprios sunkiųjų vokiečių kovos lėktuvų eskadros naktį į balandžio 24 d. atliko sutelktą Bristolio puolimą, kuris sukėlė plačių gaisrų ir padarė didelių sunaikinimų.

A. A. Stasys Ličkūnas

Kovo 30 d. Mažeikiuose buvo iškilmingai palaidotas žymus šio žemaitiško krašto veikėjas ir spaudos darbuotojas **Stasys Ličkūnas**.

Velionis, gimęs 1884. XII. 12. Mažeikių aps., Žemalės m., kurį laiką jaunystėje pagyvenęs Latvijoje o Didžiojo karo metu Baltgudijoje, Ukrainoje ir vėl Latvijoje, 1918 m grįžo į savo kraštą ir čia visą laiką dirbo.

Prieš Didįjį karą tarnavo paštuose, vėliau mokytojavo, o dėl nesveikatos paleistas iš šių pareigų, dirbo spaudos srityje.

Velionio veikla Žemaičių kraštui, ypač Mažeikių aps., buvo žymi. Jis buvo kultūrininkas, žurnalistas, etnologas, Mažeikių muziejaus įsteigėjas ir t. t. Lietuvių spaudoje pradėjo dirbti tuoj pat, kai ji buvo atgauta. Rašinėjo įvairiuose mūsų laikraščiuose bei leidiniuose. Yra rašęs ir mūsų karinėje spaudoje, ir dabar atgaivintame „Karyje“.

1935 m. „Karo Archyvo“ VI tome buvo išspausdinta jo studija „1863—64 metų žemaičių sukilimas Mažeikių apylinkėje“. Taip pat šiame leidinyje ir kitoje mūsų spaudoje buvo įdėta daug jo rašinių iš savo krašto praeities. 1930 m. buvo išleidęs neperiodinį leidinį „Senovė“, kurio išėjo trejetas numerių. Jame daugiausia lietė Mažeikių aps. senovę.

Dideli jo nuopelnai renkant Žemaičių krašto kultūros istorijos paminklus. Šį darbą jis dirbo per 30 metų. Pirmieji jo surinkti eksponatai žuvo Didžiojo karo metu, bet tai jo nepalaužė. Ir vėliau jis uoliai ėmėsi šio darbo, važinėjo, vaikščiojo po Žemaičių kraštą ir rinko istorijai vertingus eksponatus. Surinkęs nemaža senienų, įsteigė Mažeikių kultūros muziejų. Iš pradžių jis buvo įkurdintas jo paties namelyje, o vėliau perkeltas į Vaižganto pradžios mokyklos rūmus, kur išsiplėtė į rimtą kultūrinę įstaigą. Iki 1940 m. velionis šiam muziejui surinko per 3000 eksponatų ir jo reikalais aplankė 1014 miestelių, bažnytkaimių, kaimų ir dvarų, 2687 sodybas ir pėsčias suvaikščiojo 4237 kilometrus, o kitomis susisiekimo priemonėmis apie 1000 km. Jis ištyrė, išmatavo ir smulkiai aprašė per 60 savo krašto piliakalnių, alkakalnių, pilkapių ir kt. istorinių vietų.

Ne visi jo parašyti darbai iki šiol pasirodė spaudoje. Dar liko rankraščiuose Mažeikių aps. istorija, užrašai apie Didžiojo karo tremtinius lietuvius Rusijoje ir kt.

Trumpai metus žvilgsnį į a. a. St. Ličkūno nuveiktus darbus, taip ir kyla mintis: o kad tokių vyrų bent po vieną turėtumėme kiekviename savo apskrityje, galėtumėme išgelbėti daug ką mūsų istorijai žūstančio.

Ss.

Mūsų bataliono kariui —
j. psk. VACIUI ŠPOKEVIČIUI
po ilgos ir sunkios ligos mirus,
jo brolį, LAD Ryšio Karininką

gen. št. plk. ltn.

ŠPOKEVIČIŲ

nuoširdžiai užjaučia

Bataliono vadas ir kariai

Didvyriškai žuvo kovoje su banditais

grandinis

Stasys Ukrinas

eiliniai:

Domininkas Žeimys,
Juozas Šeinius
ir
Balys Didžiulevičius

Jų tėvus ir artimuosius nuoširdžiai užjaučia

Bataliono vadas ir kariai

Eidamas tarnybos pareigas, balandžio 9 d. žuvo

eilinis

Vincas Markaitis

Jo gimines ir artimuosius nuoširdžiai užjaučia

Būrio vadas ir kariai

Kultūrinės naujienos

— Šiomis dienomis pradėjo eiti pareigas naujas Vilniaus Suaugusiųjų Gimnazijos direktorius Šmulkštys Vincas.

— Balandžio 22 d. Vilniuje, Didžiojoje Koncertų Salėje koncertavo Kauno Didžiojo Teatro operos solistė Vincė Jonuškaitė. Programoje išpildė didžiųjų kompozitorių: Rossini, Grieg, Strauss, Mozart, Debussy ir kt. kūrinius. Akompanavo prof. Balys Dvarionas. Tai jau ketvirtasis Vincės Jonuškaitės dainų koncertas Vilniuje.

— Balandžio 26 d. M. K. Čiurlionio vardo meno ansamblis suruošė Vilniuje antrą ta pačia programa koncertą. Programoje dalyvavo čiurlioniškių ansamblis su visais savo padaliniais ir Vilniaus Operos solistai: J. Augaitytė ir J. Indra.

— Balandžio 25 d. Vilniuje Didžiojoje Koncertų salėje įvyko rusų dainų koncertas. Programą išpildė Maskvos Didžiojo Operos Teatro solistas Innokenti Redidulcev ir kt. Akompanavo koncertmeisteris S. Gailevičius.

— Kybartų lietuvių visuomenės kviečiami Vilniaus operos solistai Juzė Augaitytė ir J. Indra balandžio 22 ir 23 d. d. koncertavo Kybartuose. Davė du koncertus: vieną — kariams, antrą — vietos visuomenei. Solistams akompanavo muz. Konr. Kaveckas.

— Šiomis dienomis Vilniuje mirė vilnietė kovotoja už lietuvybę Barbora Petrauskaitė, 63 metų amžiaus, kilimo iš Surviliškio valsčiaus, Kėdainių apskr.

— Vilniaus I, II ir III-sios Gimnazijų Direktoriai praneša, kad po Velykų atostogų mokslas tęsiamas toliau, tačiau tik tiems mokiniams, kurių tėvai pareiškia raštu, kad jie pasiima „atsakomybę už įvykius bei nuostolius dėl orinio pavojaus“. Pamokos pradėtos balandžio 26 d.

— Per pirmąją šiais metais Savitarpinės Pagalbos rinkliavą aukų dėžutėmis Vilniuje balandžio 16 d. surinkta RM 7.245,08.

— Balandžio 15 d. Kauno Didžiojo Teatro drama scenon išleido S. Čiurlionienės 5 v. komediją „Didžioji Mūgė“. Veikalą režisavo V. Dineika, dekoracijos — dail. M. Labucko.

Be „Didžiosios Mūgės“ S. Čiurlionienė turi parašiusi dar keletą naujų scenos veikalų. Be to, baigia rašyti naują dramą, vaizduojančią pradžios mokyklų mokytojų gyvenimą.

— Balandžio 16 d. Alytaus dramos teatre įvyko Lietuvių karių ir Jų Šeimų Globos Komiteto naudai „Meno Šiupinys“, kurio programoje dalyvavo ir Lietuvių Policijos kamerinis orkestra, ved. Z. Jonušo ir K. Bružo tautinių šokių ansamblis.

— Balandžio 22 ir 23 d. d. Žemaičių Teatras gastroliavo Tryškiuose, kur davė kelis spektaklius „Brandos atestato“ ir „Pūkio pinigų“.

— Poetas K. Jakubėnas paruošė spaudai savo eilėraščių vaikams septintąjį rinkinį, pavadintą „Sen. broliukai, dobiliukai“. Knyga iliustruota. Be to, renka medžiaga rašyti vaikams vaidinimą iš gyvulių gyvenimo.

— Žagarės, Plungės ir Raseinių gimnazijos šiais metais švenčia savo gyvavimo 25-rių metų sukaktis.

— Šio mėnesio pradžioje Telšiuose įvykusiame žemaičių kultūrininkų posėdyje, dalyvaujant įvairių sričių kultūros veikėjams, nutarta statyti Žemaičių Teatrui rūmus. Rūmų statymo komitetą pavesta sudaryti poetui Pranui Geniui.

— Valstybinė Leidykla antruoju leidimu išleido plk. J. Petruičio knygą „Kaip jie mus sušaudė“.

— Rašytojas Stasys Būdavas, kelių romanų ir daugelio novelių autorius, parašė 3 veiksmų piesę „Laukų berniukas“. Veikalas atiduotas K. M. S. Jaunajam Dramos Teatrui, kuris gegužės pradžioje yra numatęs jį išleisti scenon. Režisuoja A. Zauka.

— Akmenės altarista kun. Kuprevičius per savo gyvenimą yra surinkęs nemažą senienų ir iškasenų rinkinį. Tai tikras privatus provincijos muziejus, kuriame galima pamatyti visų amžių buities padarinių. Rinkinių savininkas atsilankantiems mielai viską rodo ir teikia paaiškinimų.

— Šiais metais Kauno Didž. Teatro operos solistas Jonas Butėnas švenčia savo 30 metų scenos darbo sukaktį. Be to nuo 1941 m. jis Kauno Konservatorijoje dar veda dainavimo klasę ir turi gausų mokinių būrį.

— Profesinės Sąjungos Kauno Apygardos meno ir parengimų skyrius balandžio 22 ir 23 d. d. Lazdijuose ir Alytuje suruošė po vieną vietos visuomenei koncertą, pavadintą „Laisvės Varpai“. Programą išpildė K. D. T. operos solistai L. Zaniauskaitė, J. Mažeika ir P. Koveilis, operos orkestro smuik.-solistas Vl. Varčikas, dramos akt. K. Gandrimas, pianistas Mrozinskas ir kt. Išpildyta lietuvių ir pasaulinių kompozitorių kūriniai.

— Balandžio 22 d. Kaune, įvyko pianistės Julijos Rajauskaitės fortepiono vakaras. Programoje išpildyta S. Bach-Bussoni, Scarlatti, V. Jakubėno, A. Chopin ir kt. komp. kūriniai.

— Balandžio 22 d. K. M. S. Jaunajame Dramos Teatre įvyko G. Hauptmano 2 dalių poemos „Hanelės“ premjera. Veikalą režisavo St. Čaikauskas, dekoracijos dail. Vlado Norkaus. Muziką veikalui komponavo kom. A. Račiūnas. Dirigentas — Kl. Griauzdė. Chorus parengė Julija Dvarionaitė. Režisieriaus padėjėjas Vyt. Grivickas.

— Gegužės 8 d. Kaune yra numatyta surengti didžiulę literatūros ir dainos meno šventę, kurioje dalyvaus geriausi mūsų poetai ir rašytojai bei dainininkai. Šventės pelnas bus skiriamas karių šeimoms šelpti.

— Balandžio 26 d. Muzikinis Liaudies Ansamblis lankėsi Biržuose ir suvaidino taip pat Veličkos „Šienapiūtę“.

— Balandžio 15 d. Biržų Miesto Teatras pasirodė su pirmuoju savo pastatymu — biržiečio poeto K. Binkio „Atžalynu“.

— Balandžio mėn. pradžioje Biržų bažnyčioje koncertavo Kauno D. T. operos solistai: Dagelytė, Mažeika ir Sprindys. Dalyvaujant vietos par. chorui ir minėtiems solistams buvo išpildyta oratorija „Septyni Kristaus Žodžiai“.

— Biržų Liet. Mokslo ir Meno D-jos literatūros sekcija balandžio 23 d. surengė alkoholiko teismą.

— Balandžio 23 d. Trakuose, kunigaikščių pilyje, buvo iškelta lietuviškoji trispalvė. Plačiai apie tai kitame numeryje.

Sportas

— IV. 23 Vilniuje įvyko septintosios tarpmiestinės futbolo Kaunas—Vilnius rungtynės. Rungtynės pasibaigė aukšta Kauno pergale 6.1 (3:0). Kaunas laimėjo visiškai užtarnautai, nes komanda pasirodė pranašesnė savo žaidimu už Vilniaus komandą.

Komandos žaidė šių sudėčių: Kaunas — Skalskis, Ilgūnas, Kaminskas, Kersnauskas, Bačinskas, Galvičius, Čepavičius, Paberžis, Penkauskas, Petrauskas ir Rylis. Vilnius — Rončkus, Grabažius, Paškevičius, Uzdonas, Dobrovolskis, Urbonas, Liutkus, Cenfeldas, Saunoris, Tumas, Kusielčikas.

Visų septynių susitikimų Kaunas—Vilnius pasekmės: 8:2, 4:0, 4:0, 2:2, 3:6, 5:2 ir 6:1. Bendras įvarčių santykis 32:13 Kauno naudai.

— Pereitą sekmadienį Biržuose viešėjo Lietuvos Krepšinio meisteris Perkūnas, kuris turėjo draugiškas krepšinio rungtynes su vietos Biržų Vilku. Po įtemptos, permainingos kovos meisteris buvo nugalėtas 26:28 (16:21).

Antras krepšinio rungtynes, su vietos gimnazija, perkūniečiai laimėjo 36:19 (13:6). (t).

— Balandžio 22—23 d. d Kaune įvyko Lietuvos stalo teniso pirmenybės. Meisterio vardą ir pereinamąją taurę vyrų vienete išplėšė Variakojis (Šiaulių Šarūnas), finale nugalėjęs Dzindziliauską 21:17, 21:9, 22:24, 19:21 ir 21:12. Moterų vienete nugalėtoja liko Vitartaitė (Panevėžio Perkūnas), įveikusi Astrauskaitę 21:4, 15:21, 24:22, 11:21 ir 21:15. Vyrų dvejetą laimėjo Gudinavičius—Variakojis, moterų — Babarskytė—Vitartaitė, o mišrų — Vitartaitė—Variakojis.

— Balandžio 22—23 d. d. Kaune buvo pravestos tarpmiestinės Vilnius—Kaunas šachmatų rungtynės. Nugalėtoja išėjo Vilniaus komanda, laimėjusi 9—7 (pr).

— Balandžio 22 d. jaunių futbolo rungtynes Perkūnas—LGSF I laimėjo Perkūnas pasekme 4—3 (2—1) (pr).

— Panevėžio miesto A. klasės šachmatininkų rungtynėms pasibaigus, išryškėjo geriausieji Panevėžio šachmatininkai. Meisterio vardą iškovojo A. Stankevičius (Perkūnas), surinkęs 13 taškų iš 16; 2 v. liko Burokas 12,5 tšk. (Perkūnas). 3 v. Aižinas 11,5 tšk. (Perkūnas).

— IV. 15—16 d. d. Šiauliuose įvyko Šiaulių rajono stalo teniso pirmenybės. Vyrų vieneto nugalėtoju liko žinomas Lietuvos meisteris Variakojis (Šarūnas), finale nugalėjęs Simonavičių 21:10, 21:14, 21:8. Moterų vienetą laimėjo Mykolaitytė prieš Levickaitę 21:17, 18:21, 21:13. Vyrų dvejetą laimėjo Zdanavičius—Gudinavičius prieš Pivoriūną—Liagą 21:16, 19:21, 21:16, 19:21, 21:19. Moterų dvejete pirmą vietą išsikovojo Vyšniauskaitė—Levickaitė nugalėję Mykolaitytę—Burneckaitę, 13:21, 21:16, 21:19. Mišraus dvejeto nugalėtojais išėjo Mykolaitytė—Zdanavičius, nugalėję Vyšniauskaitę—Pivoriūną 21:14, 14:21, 21:19.

KAIMYNAI, padėkite vieni kitiems savo priešlėktuvinių slėptuvių įsirengimo darbuose!

KARYS

Nr. 17 (1231) Vilnius 1944 m. balandžio 29 d.

PRENUMERATA metams — 6 RM. pusei metų — 3 RM; 3 mėn. — 1.50 RM.

Išsirašoma mažiausiai metų ketvirčiui prisilaikant kalendorinės tvarkos, pav. I — III mėn., IV — VI ir t. t.

MŪSŲ GYVENIMAS

1001 diena ir naktis Rytuose

Š. m. balandžio 21 d. vienas mūsų fronto batalionas šventė savotišką šventę — 1001 diena ir naktis Rytuose.

Tai ne puikiosios arabų pasakos, tai epopėja sunkių kovų, kraujo ir vargo, kurią sukūrė bataliono vyrai.

Nuolatinėse kovose išvaikščiotos Gudijos pelkės ir miškai, išvaikščioti klaikūs laukinės gamtos šunkeliai, stovyklauta Didžiųjų Lietuvos Kunigaikščių pilių pavėsyje.

Kur prieš šimtus metų mūsų lietuviškieji pulkai savo krūtinėmis sulaikė iš Azijos plūstančias mongolų ordas ir rusų armijas, mūsų vyrai vėl pašventina tą pačią žemę nauju, lietuvišku krauju. Vėl tose pačiose vietose ir su tuo pačiu priešu kovoja mūsų vyrai.

Per 1001 dieną ir naktį mūsų vyrai įrodė savo drąsą, sugebėjimą ir jėgą. Tai įvertino Vokiečių karinė vadovybė ir daugelį jų apdovanojo geležiniais ar karo nuopelnų kryžiais. Įvertino ir Maskvos banditai, tiesa, neapdovanodami pasižymėjimo ženklais, bet daug pasakančiu vardu: — žaliasis siaubas.

A. L.

Visad pasirengę

Mūsų kuopa stovi V. mieste. Ne vieną kartą ji išvykdavo kitoms kuopoms į pagalbą. Jau prasidėjo ir pavasaris. Ir dienos darosi šiltesnės, ir saulutė šilčiau šildo. Atrodo, kad ir gyventi daug smagiau... Kartais dar ir sniegas mėgina pasirodyti.

Vieną gražią antradienio naktį atvažiavo mūsų bataliono kita kuopa. Jie atvažiavo linksmi, nes mano čia pagyventi kiek ramiau. Kitą dieną visi kalbamės ir dalijamės kautynių ir žygių įspūdžiais.

Vieną dieną po pietų gauname pranešimą, kad esame parengtyje. Viena mūsų kuopa šaukiasi pagalbos. Vėl pranešimas... Priešas nugalėtas. Bet pasiliekame parengtyje. Vakaras Danguje nematyti nė vienos žvaigždutės, lyg ir snigti pradeda. Apie 9 val. vakaro vėl toji pat kuopa šaukiasi pagalbos. Mes nieko nelaukdami išžygiuojame. Snaigės viena po kitos palengva krenta iš dangaus ir nusėja visą mūsų kelią. Reikia pasiekti M. miestelį. Gana toli. Žygiuojant privargstame, nes ne keliu einame, bet laukais. Pagaliau pasiekiame ir M. punktą. Priešo jau nebėra.

Dienos metu tuoj imame žvalgyti aplinkinius kaimus. Žmonės skundžiasi, kad banditai jiems labai daug skriaudos pridarė. Kasdien atlikinėjame žvalgybas, o kai kada susitinkame ir su banditais. Susikauname su jais. Mūsų vieną sužeidė, bet žaizda nepavojinga. Priešo pusėje pastebima daug sužeistų, bet jie spėja juos visus susirinkti ir nusivežti giliau į miškus.

Vieną dieną mums atliekant žvalgybą ir artinantis prie vieno kaimo, iš jo pasipylė kulkosvaidžių ir automatinių šautuvų ugnis. Mes irgi atsakėme ugnimi. Banditai matydami, kad neatsilaikys, traukiasi iš kaimo. Mums užėjus į kaimą, matyti gana daug kraujo klanų, kurie liudija, kad banditai turėjo gana daug sužeistų. Mes nuostolių neturėjome.

Eil. J. Vaičiulis

Mus nuoširdžiai išlydėjo

Išaušo apsiniaukęs balandžio 13 d. rytas. S. K. kareivinėse buvo girdėti linksmos dainos. Nors ir nežinančiam, bet turėjo atrodyti, kad tą dieną įvyksta kažkas nekasdieniško.

Ir tikrai! Po pietų apie antrą valandą iš kareivinių išėjo Lietuvių Vietinės Rinktinės N. batalionas, kuris vyko į savo naują paskyrimo vietą skirtų uždavinių vykdyti.

Batalionas miesto ir aplinkinių gyventojų buvo sutiktas, palydėtas prie gražiai papuoštų vartų, gėlių puokštės buvo metamos po išvykstančių karių kojomis ir segamos prie jų krūtinių.

Po Tautos Himno S. K. miesto burmistras pasakė paskatinimo ir atsisveikinimo kalbą, kurioje apibūdino šių dienų būklę ir palinkėjo kariams laimingai grįžti. Galingas valio iš išvykstančiųjų krūtinių nuaidėjo miesto gatvėmis, po to komanda, ir voros naujų Tėvynės gynėjų pro valio šaukiančią visuomenę nužygiavo į stotį, kur taip pat pasitiko ir palydėjo gausi visuomenė.

G. Pralcika

VAIKAS — BANDITAS

Kai baigiasi dienos triukšmas ir gamta užmiega, būtų malonu ir mums snūsterti po dienos vargų ir rūpesčių, bet naktis Rytų Lietuvoje, o ypač K. policijos punkto vyrams ir tos srities gyventojams bei tarnautojams, liepia būti budriems ir nepasiduoti sapnų liūliavimams.

Kai kurie vyrai bando snūsterti, bet gautas pranešimas, kad S. kaime plėšikauja banditai, visus sukelia ant kojų. Žaibo greitumu mūsų vyrai pasiruošė, o drauge su jais dar keletas kuopos karių su kuopos vadu ltn. S. priešakyje ir visi išvyko į nurodytą vietovę.

Lyg atjausdami skriaudžiamųjų žmonių nelaimę, mūs aštuoniolika ginkluotų vyrų žirgai smarkiai lėkė pirmyn.

Pasiekėme N. Kaimą, kuriame mums pranešė, kad ir čia tik ką neseniai banditai apiplėšė gyventojus ir išvažiavo gretimo kaimo link. Iš gyventojų sužinome, kad banditų buvo apie penkiasdešimt vyrų.

Mums bejojant tolyn, prie D. kaimelio pasirodė lyg šmėklų judanti vora. Pirmas šūvis ir raketa į viršų išjudino visus. Užvirė pragariška ugnis. Šiose kautynėse pasižymėjo mūsų kulkosvaidininkai V. ir K.

Mūsų ugnis nulėmė ir priešas, palikęs viską, pabėgo į mišką, kelią nužymėdamas kraujo klanais. Vienas gyvas banditas su raudona žvaigžde kepurėje patenka mums į nelaisvę. Mes nustebome pamatę 15—16 metų amžiaus vaikėzą, ginkluotą tik medžiokliniu šautuvėliu, drebantį lyg epušės lapą. Tikrai pasigailėjimo vertas vaikėzas, bet kas jį suviliojo plėšikauti kartu su banditais ir savo jaunystę pražudyti? Tai bolševikų auka!

Į mūsų rankas pateko dar 18 pastočių su mėsa, grūdais ir kitokiu iš gyventojų išplėštu grobiu.

Albinas

KARIŲ ŠEIMŲ DĖMESIUI

Gyvenančios Vilniuje LAD karių šeimos kviečiamos registruotis Šeimų Aprūpinimo Skyriuje (Jezuitų 3—14) kuro gavimo reikalu 1944/45 m. kuren. sezonui.

Atvykstant registruotis reikia turėti kuro korteles.

Registruotis galima kiekvieną darbo dieną iki š/m. gegužės mėn. 20 dienos. Iki šio termino neužsiregistravusios ir nepristačiusios kuro kortelių šeimos negalės būt aprūpintos kuru.

Šeimų Aprūpinimo Karininkas

LAD VADOVYBĖ PATIKRINO N BATALIONĄ

Balandžio 17 d. LAD Ryšio Karininkas prie Tvarkos Policijos Vado Lietuvoje gen. št. plk ltn. Špokevičius, lydimas ūkio viršininko mjr. Gruodžio ir kitų štabo pareigūnų, apžiūrėjo naujai formuojamą N batalioną. Po patikrinimo buvo duoti nurodymai susitvarkyme, aprūpinime ir apmokyme.

Numatoma tikrinti ir kitus batalionus.

NUSVILO NAGUS

Vilniaus krašte veikiančiųjų „baltųjų partizanų" grupė iš 200 žmonių neseniai užpuolė vieną geležink. aps. bataliono sargybą, bet skaudžiai nusvilo nagus.

Vieną vakarą, prisidengdami R. bažnytkaimio namais, banditai iš trijų pusių prislinko prie mūsų sargybos būstinės ir atidengė pragarišką visų savo ginklų ugnį.

Mūsų vyrai per nepilną minutę buvo savo kovavietėse ir pasalūniškas banditų užpuolimas susilaukė tinkamo atsakymo: per 2½ val kautynių banditai ne tik buvo atmušti, bet iš mūsų vyrų net sužeistų nebuvo; gi užpuolikai pasitraukdami nusivežė šešis sužeistus ir vieną nukautą. Be to, vienas banditas bavo paimtas į nelaisvę, kurio keturkampė kepurė su atitinkamu ženklu išdavė, kas jis yra.

Bataliono vadas pareiškė tarnybinę padėką sargybos vadui j. psk. Ž., eil. J. ir eil. A., parodžiusiems ypatingą drąsą ir narsumą.

J. S.

PADĖKOS

Karių ir Jų Šeimų Globos Vilniaus Komitetui už Velykų švenčių proga įteiktas bataliono kariams dovanas (paketėlius) ir gitarą, savo ir karių vardu nuoširdžiai dėkoju.

Bataliono vadas

*

Kauno I gimnazijos vadovybei ir moksleiviams sveikstantieji kariai dėkoja už dovanas ir jų aplankymą š. m. balandžio 13 d.

Kuopos vadas

*

Už prisiųstas mums į Rytus gausias Velykų šventėms dovanas bei sveikinimus ir parodžiusiems tiek daug meilės, nuoširdžiausią karinę padėką reiškiame Karių ir Jų Šeimų Globos Šiaulių aps. Komitetui, valsčių komitetams, Šiaulių „Lietūkiui", Linkuvos gimnazijai, Vilniaus Priešgaisrinės Apsaugos Ansambliui, mokykloms bei kitoms įstaigoms ir atskiriems aukotojams.

Bataliono vadas ir kariai

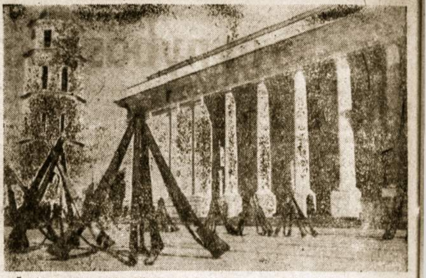

Šautuvų gubos prie Vilniaus Katedros Eil. Ba... nuotr.

DIDVYRIŠKAI GYNĖSI

Trečiąją Velykų dieną vienos geležinkelių apsaugos kuopos 11 vyrų vyko iš bataliono sandėlių į savo bunkerius. Vežėsi maisto, šaudmenų ir kit. gėrybių.

Vienoje mažoje P. stotelėje traukinį apspito 150—200 lenkų banditų ir tuojau atidengė ugnį į mūsų vyrus, o į garvežį įšoko vienas banditas, kuris, nukovęs mašinistą, taikėsi nukauti ir jo padėjėją. Tačiau taiklus vieno mūsų vyro šūvis tą niekadėją paguldė ir sutrukdė jo niekšingą darbą.

Gintis nešarvuotame vagone buvo beprasmiška, todėl j. psk. St. savo dalinėlį perkėlė iš vagono į peroną.

Banditai apsupo iš visų pusių. — Jų tikslas buvo sunaikinti visą traukinį, išplėšti turtą ir nuginkluoti ten esančius mūsų karius. Banditai šaukė lenkiškai ir rusiškai, o taip pat buvo girdėti ir lietuviškai šaukiant pasiduoti.

J. psk. St., būdamas taurus lietuvis ir labai energingas bei drąsus karys, ryžosi iki paskutiniųjų gintis, ir nepasiduoti banditams.

Traukinyje buvę 2 vokiečių kariai taip pat prisidėjo prie bendros kovos drauge su j. psk. St. dalinėliu. Kovos metu traukinio mašinisto padėjėjui pavyko traukinį paleisti ir jį išgelbėti nuo banditų, bet j. psk. St. su savo vyrais liko vieni stotelės perone, apsupti iš visų pusių ir ugnies priblokšti prie žemės.

Jie savo kūnu ir krauju išgelbėjo traukinį ir likosi žutbūtinei kovai. Nelygios kovos metu vyrai kovėsi, kaip liūtai. Kulkosvaidžių serijos ir granatų sprogimai raižė orą ir liejo kraują abiejose kovojusių pusėse.

Kautynės truko apie porą valandų, bet mūsų vyrai nepalūžo. Artėjant pagalbai, nieko nepešę, banditai paspruko, nusinešdami 5 savus lavonus ir per 10 sužeistų.

Šarvuotais vagonais atvykusi pagalba, rado liūdną, bet garbingą vaizdą. Iš šio įvykio mums visiems reikia pasimokyti, kaip reikia kovoti, norint laimėti ir aukštai išlaikyti kario garbę.

Kautynių metu iš 11 savų ir 2 vokiečių karių tebuvo sveiki tik 3 vyrai. Vienas žuvęs ir 9 sunkiai sužeisti.

J. psk. St., gulėdamas ligoninėje, pareiškė: „Geriau mirti negu patekti į banditų rankas."

Lietuvių tauta tokių didvyrių neprivalo užmiršti.

V. R.

LANKO SUŽEISTUOSIUS

Balandžio 22 d. sveikstančiųjų kuopoje besigydančius karius, vadovaujant gimn. mok. p. Paplauskienei, aplankė Kauno II gimnazijos žemesniųjų klasių moksleivės. Čia mažosios mokinukės apdovanojo karius įvairiomis dovanėlėmis, o vėliau parodė ir savo meninius sugebėjimus: šį tą padeklamavo bei padainavo.

Atsiųsta paminėti

A. Vaičiulaitis, VAKARAS SARGO NAMELY. Iliustravo D. Tarabildienė. Viršelis dail. A. Kučo. Išleido Sakalas. 128 psl. Kaina RM 2,30.

Pirmasis šios knygos leidimas, išėjęs daugiau kaip prieš 10 metų, kritikos buvo puikiausiai įvertintas, susilaukė didelio pasisekimo ir netrukus buvo išpirktas.

Knygoje vaizduojamas daugiausia vaikų gyvenimas. Čia A. Vaičiulaitis, šiandien žinomas didelio talento rašytojas, pasirodo kaip puikus stilistas, geras psichologas ir pasakotojas. Jo kalba taisyklinga, graži, meninė.

Juozas Povilonis, NEREIKALINGI ŽMONĖS. Novelių ir apysakų rinkinys. Išleido Sakalas. Viršelį ir pradedamas raides piešė dail. V. Palys. 192 psl. Kaina RM 2,50.

Šiame rinkinyje yra 10 dalykų iš mūsų kaimo ir miesto žmonių gyvenimo. Vaizduojamieji asmenys — vyrai ir moterys, kaimiečiai ir miestiečiai, kurpiai ir studentai, tarnautojai ir pensininkai — yra labai įvairūs ir ryškūs. Daugumas jų gyvenimo skriaudžiami ir išstumiami kaip nereikalingi vien dėl to, kad jie sąžiningai eina savo pareigas, atkakliai kovoja dėl savo idėjų, arba yra dideli patriotai ir nepaprastai myli savo žemę, o savo kultūros turtus nuo bolševikų rankų saugo labiau negu savo gyvybę. Lengvas, sklandus pasakojimas knygai užtikrina didelį pasisekimą.

Su šiuo rinkiniu J. Povilonis tvirtai įžengia į mūsų naujosios literatūros kūrėjų eiles.

Redakcijos atsakymai

Jūros Bangai ir Pastrykt S. Kūrinių, kuriuose nenurodomas autorius ir jo adresas, nespausdiname ir nesaugome. Be to, Tamstų eilėraščiai silpni.

J. Išganaičiui. Jūsų eilėraštis parašytas visai pagal Maironį. Bandykite ką nors originalaus sukurti.

J. psk. Zorskiui. „Aleliuja" gavom pervėlai — į velykinį numerį patekti negalėjo. Kiti eilėraščiai persilpni — nespausdinsime. Tačiau ateity Tamsta gali ir geresnių sukurti, nes galima jausti, kad poezijos esmę supranti.

Leonui Vaičaičiui. Tamsta klausi, ar verta rašinėti? — Rašinėti, žinoma, verta, bet laikraščiams siuntinėti dar ne. Mokykitės!

L. Gaubui. Neabejotinai tamsta turi poetinių gabumų, tačiau eil. „Tau, Tėvyne", kai kurios vietos persilpnos, tad ir neįdėsime.

Vyt. Jotautui. „Dvi motinos" nedėsime. Reikia rašyti iš dabartinio gyvenimo. Be to, siųsdamas didesnio svorio laiškus, užklijuok atitinkamos vertės pašto ženklą, kad gavėjui nereiktų primokėti. Kitą kartą primokamų laiškų nepriimsime.

Mes šypsomės...

Žinai, paskutiniu laiku aš esu labai išsiblaškęs. Vakar vakare aš buvau nutaręs kažką padaryti ir paskui negalėjau visą naktį užmigti, vis galvojau, ką turiu padaryti.

— Na, ar tu atsiminei?

— Taip, šiandien rytą atsiminiau, kad turėjau anksti eiti miegoti.

APSIVYLIMAS

Vytukas pirmą kartą nuėjo į mokyklą. Tik grįžęs iš mokyklos, jis griebė laikraštį, vartė lapus, sukino šiaip ir taip, paskui supykęs tarė motinai.

— Mamyte, siųsk mane į kitą mokyklą, šitoj mokykloj prabuvau visą dieną ir dar nemoku skaityti.

MAŽAS APSIRIKIMAS

— Ar tu mane šaukei, Maryte?

— Ne.

— A, tai, tur būt, višta sukarkino.

— Sakyk tu [illegible] — anei vieno plauko skustuvas neima!

— Keistas dalykas! Argi tavo barzdos plaukai kietesni, negu skarda, kurią aš šiandien tavo skustuvu rėžiau?

Trakuose, Aukų kalne, balandžio 23 d iškelta lietuvių ir vokiečių tautinės vėliavos Gr. J. Sauliaus nuotr.